

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

SVERIGE 15:—
NORGE 15:—
DANMARK 15:—

OKTOBER 7 · 89

En fattiggubbe (antropomorf sparbössa) plundras med påföljande slagsmål mellan förövaren och några förbipasserande. Den liggande "gubben" är en fantasifigur som konstnären Malmström skapat med Rosenbom i Karlskrona som förebild. Dessa fattiggubbar var annars vanliga i Österbotten, Finland. ATA.

De två alternativen **sid 156**

Gåvor till Kungliga Myntkabinettet 1988 (2) **sid 158**

Gåvor till Kungliga Myntkabinettet 1988 (1) **sid 160**

Aktiebrev för hamnbyggnad **sid 162**

Bomarsundsmedaljer från Krimkriget **sid 166**

Inlämningar mottages
kontinuerligt till
kommande auktioner.

Vid större inlämningar
kan särskilda villkor
tillämpas efter
överenskommelse.

AUKTIONSVÄRKET
MYNT

AB STOCKHOLMS AUKTIONSVÄRK

JAKOBSGATAN 10, BOX 16256, 103 25 STOCKHOLM.
TEL. 08-14 24 40.
ENGELBREKTSGATAN 7, 211 33 MALMÖ.
TEL. 040-11 20 26.

VI KÖPER & SÄLJER
svenska & utländska
mynt, medaljer & sedlar
GULDMYNTHANDEL

Illustrerade prislister utges
4-6 gånger/år. Provoxemplar
mot 10:- i frimärken

Besök oss på
GREVTUREGATAN 15
eller skriv
Box 7317, 103 90 Stockholm
eller ring
08 - 661 23 80, 661 35 80

Wallin's

INGEMAR WALLIN MYNTHANDEL AB

HIRSCH MYNT AB

Offentlig höstauktion, 28 oktober -89
kl. 10-17, Operakällaren, Stockholm

Många rariteter, bl a Fredrik I 2 riksdaler 1727, Fredrik I Riksdaler Serafim 1748, Hertigen av Östergötland Riksdaler 1617, Gustav II Fürth Taler 1632, Carl XIV Johan 4 dukat 1837, Oscar I 4 dukat 1850, Hertigarna Johan (III) och Karl (IX) 1 Mark 1568, Brasilien Portugal Guldbar 1815 ADS, komplett Oscars guld, Palmstruch 100 Daler samt andra sedlar och en del numismatisk litteratur.

Rikligt illustrerad auktionskatalog erhålles mot insättande av 50 kr på
pg 70 26 86-7

OBS Ny adress:
VISNING
25-27/10
kl. 11.00-17.00

Hirsch Mynt AB
Arsenalsgatan 6
111 47 Stockholm
Tel. 08-611 05 56

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ORGAN FÖR SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Östermalmsgatan 81
114 50 Stockholm
Telefon 08-667 55 98
(tisdag - fredag kl 10.00 - 13.00)

Svensk Numismatisk Tidskrift:

Postgiro 15 00 07-3
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken
SNT utkommer den 1
i månaderna februari - maj och
september - december
Prenumeration: helår 100:—

ANSVARIG UTGIVARE

Ian Wiséhn

REDAKTION

Hans Franzén

Monica Golabiewski Lannby
(program, föreningar,
aktuella auktioner)

Kjell Holmberg (annonsering)

Manuskriptgranskning:

Lars O. Lagerqvist

Redaktionssekreterare:

Margareta Klasén

(adress och telefon se ovan!)

ANNONSER

Bokning

Tel 0292-303 45 kvällstid o helger

Annonspriser:

2 sidor (mittuppslag)	2 000:—
2:a omslagssidan	1 450:—
omslaget 4:e sida	1 800:—
1/1 sida (151×214 mm)	1 200:—
2/3 sida (99×214 mm)	850:—
1/2 sida (151×105 mm)	650:—
1/3 sida (47×214 mm)	450:—
1/4 sida (72×105 mm)	350:—
1/6 sida (47×105 mm)	250:—
1/12 sida (47×50 mm)	150:—

Sista materialdag:

Den 1:a i månaden

före utgivning

Heloriginalt alt manus och
gärna skiss.

Sändes till SNT,
adress enl ovan.

*Annonser som ej är förenliga
med SNF:s, FIDEM:s och
AINP:s etik
kommer att avböjas*

Tryck:

Masterprint Sätter & Tryckeri AB
ISSN 0283-071X

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Höstprogrammet 1989

Om ej annat anges, hålls mötena kl 18.30 på Sandhammsgatan 50 A (Riksantikvarie-
ämbetets lokaler, tag buss nr 41 till Rökubbsgatan eller T-bana till Gärdet).

Oktober	19	Barbara Lichočka, Warszawa, håller föredrag om polska mynt.
(ändrat)		
November	10	Hans Menzinsky, Göteborg. Myntningen i Göteborg under Karl IX:s tid.
	21	Ulla Westermark berättar om myntningen i Karien (nuvarande Turkiets västkust).
	29	Höstauktionen (endast för medlemmar och anslutna föreningar). Se novembernumret av SNT.
December	12	Den sedvanliga julfesten med kåseri av Lars O. Lagerqvist.

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGENS

MEDLEMSNÅL

kan rekvireras från kansliet!

Pris: 20 kr + porto

Register Myntkontakt 1972 - 1982

finns ännu att köpa på SNF:s kansli eller beställas per post eller telefon 08-667 55 98 tisd - fred 10-13. Pris endast 75:— (+ porto). Oumbärlig för alla intresserade numismatiker, som vill gå tillbaka till någon tidigare värdefull artikel i vår tidskrift — men inte kommer ihåg var den stod.

Kansliet

SNF:s kansli

har postadress:
Östermalmsgatan 81, 2 tr ö g,
114 50 Stockholm.
Telefontid tisdag - fredag 10-13,
tel 08-667 55 98.

Besökstid 10.30-13.00

Semesterstängt:
midsommar-1 sept samt jul- och
nyårshelgerna.

BLI MEDLEM I SNF —

GOD SERVICE UTLOVAS.

ANMÄLNINGS-
BLANKETT

TEL 08-667 55 98

tisd - fred 10-13.

Adressändring

*Använd postens adress-
ändringsblankett, som du
sänder till:*

Svenska
Numismatiska
Föreningen
Östermalmsgatan 81
114 50 STOCKHOLM

De två alternativen

En fortsättning angående gyllen 1528

Av Yngve Almer och Ingemar Carlsson

I Mynt Magasinet nr 1 1988 och Svensk Numismatisk Tidskrift nr 4/5 1988 publicerade vi en artikel med några frågor angående den s k gyllen 1528. Gunnar Ekströms stiftelse för numismatisk forskning hade låtit sälja en sådan på Ahlströms auktion nr 35 i maj 1987. Ett utkast till en planerad fortsättning på vår artikel har funnits sedan våren 1988, men genom olika omständigheter har vi ej kunnat få detta färdigt förän nu. Genom de olika frågorna med tillhörande noter blev den första artikeln tyvärr ganska svåröverskådlig. Vi lämnar nu en förklarad sammanfattning av våra åsikter men hänvisar samtidigt till den nämnda artikeln beträffande detaljfrågor.

Erik Jöransson Tegel författade omkring år 1600 en krönika om Gustav Vasa. Den trycktes 1622. I avsnittet om Gustav Vasas kröning i Uppsala 1528 meddelar Tegel, att en härold bland allmogen utkastade "guld, Daler och Penningar".

Det finns en viss överensstämmelse mellan Tegels text och de nio kända större exemplaren av gyllen 1528. Åtta av dem är stormynt av silver, och dessutom finns ett stort exemplar av guld. Följaktligen bör det också finnas ett samband mellan präglingen av gyllen och författandet av krönikan. Två olika typer av samband är tänkbara.

Första alternativet

Gyllen antages vara präglad före krönikans tillkomst.

Präglingen har i detta fall skett 1528, och krönikans uppgifter är i huvudsak korrekta. Egendomligheterna i fråga om tekniskt utförande och vikt får i detta fall ingen tillfredsställande förklaring. Uppgiften om utkastandet av stora silver- och guldmynt bland allmogen verkar dock mindre trolig. Vid tillfällena som detta delade man nog snarare ut de stora mynten till bemärkta personer.

De som förut har sysslat med ämnet, har stannat vid detta alternativ. Man har inte gått in på förhållanden, som ej passar in i den konventionella bilden. Om ämnet skall behandlas

korrekt, måste ännu en möjlighet beaktas.

Andra alternativet

Gyllen antages vara präglad efter krönikans tillkomst.

Den som har utfört präglingen har känt till Tegels text. Vidare måste guldexemplaret vara utfört före 1685, då det första gången nämnes i skrift. Det stora intresse för myntsamlare, som väcktes i förmögna kretsar under 1600-talets andra hälft, gör det rimligt att tänka sig mitten av denna period som en trolig tidpunkt för präglingen. Silvergyllens varierande stämpelställningar (regelbundna och oregelbundna) innebär olika slags präglingsteknik och tyder på att dessa exemplar kan ha utförts på olika platser och vid olika tillfällen.

Det andra alternativet ger rimliga förklaringar till egendomligheterna hos dess objekt. Den anmärkningsvärda förekomsten av likvända sidor, den höga reliefen, myntens släta struktur och guldexemplarets speciella rand är egenskaper, som passar väl ihop med en tillverkning under 1600-talets andra hälft.

Tillverkaren har varit mycket omsorgsfull med exemplarens vikter men har ändå utgått från fel markvikt (svensk i stället för kölnisk). Man räknade på kontinenten med åtta gylleneller talermynt på en kölnisk viktmark (ca 230 g). Hans Hildebrand ansåg, att vi här hade hela och halva svenska silvergyllen och att Gustav Vasa hade räknat med åtta sådana på en svensk viktmark (ca 210 g).

Upprorsmakaren Gustav Eriksson

av Vasa-ätten (som ej hade kungliga anor) strävade efter att bli likställd med regenterna i grannlandet Danmark och nere i Europa. Kröningen var därvid ett viktigt steg. Skulle man till denna kröning ha präglat stormynt med mindre vikt och sannolikt även mindre värde än dessa andra regenters taler- eller gyllenmynt? (Inom parentes: en opartisk undersökning av fin-silverhalten hos gyllen bör utföras snarast.)

Om förväxlingen gjordes 150 år senare, är saken lätt att förstå. Guld-exemplaret med sin höga vikt om 25,92 g är kanske tillverkarens största misstag. Det tunga myntet motsvarar inte någon jämn dukatvalör. Som vi har påvisat, stämmer det inte heller med den samtida danska guldmyntningen.

Vidare finns ett miniatyrexemplar av gyllen utfört av koppar och upphittat i Dalarne. Detta gör frågan om tidpunkten för tillverkningen av gyllen verkligt intressant.

Om man utgår från första alternativet och samtidigt hävdar, att miniatyrexemplaret är utfört i samband med präglingen av de stora exemplaren, blir läget av fyndplatsen oförklarligt.

Om man däremot utgår från en präglingstid enligt andra alternativet blir förhållandet annorlunda. Vi har då Avesta, där kopparmynten präglades. Där fanns myntgravörer och smeder, som tillverkade och hårdade präglingsverket. Vid denna tid började järnbruk anläggas även på avlägsna platser, för att tillgångarna på vattenkraft och skog för kolning skulle utnyttjas, till fromma för den ökande järnexporten. Vi får även räkna med att yrkesmän flyttade mellan de olika bruken. Sett mot denna bakgrund, passar fyndplatsen för miniatyren mycket väl med våra ovan nämnda antaganden.

Gyllen 1528. Silver. Privat ägo. Foto Inga Krantz, B. Ahlström Mynthandel AB.

Myntbilderna kan ej användas för datering av gyllen, eftersom de även kan betraktas som väl utförda stilimitationer, sammansatta av detaljer från flera av Gustav Vasas mynttyper. I princip gäller samma för omskrifterna. Den som graverade gyllen och miniatyr, var en skicklig tecknare och hade inga svårigheter att sätta samman bilder av detta slag.

Tillverkningen av fantasimynt får ses mot bakgrund av den nationalistiska och föga kritiska historieuppfattning, som kännetecknar 1600-talets andra hälft. I detta sammanhang kan man jämföra med urkundsförfalskaren Nils Rabenius (1648–1717), vars bedrägerier började upptäckas vid mitten av 1800-talet. Så sent som i början av 1900-talet har en del av hans uppgifter godtagits i historisk litteratur.*

När detta skrives har mera än ett år förflutit sedan den inledande artikeln först kom i tryck och fortfarande är våra frågor obesvarade. Vi är ej förvånade över detta, ty då vi formulerade dessa frågor, ansåg vi en sådan reaktion vara mycket trolig. Ändå tyckte vi oss ha orsak att framställa dem och för oss var huvudsaken, att de blev framförda offentligt, vare sig de sedan skulle bli besvarade eller ej.

Den som svarar på en fråga, får därigenom möjlighet att motivera sin ståndpunkt. Svarar man ej, går man miste om denna möjlighet.

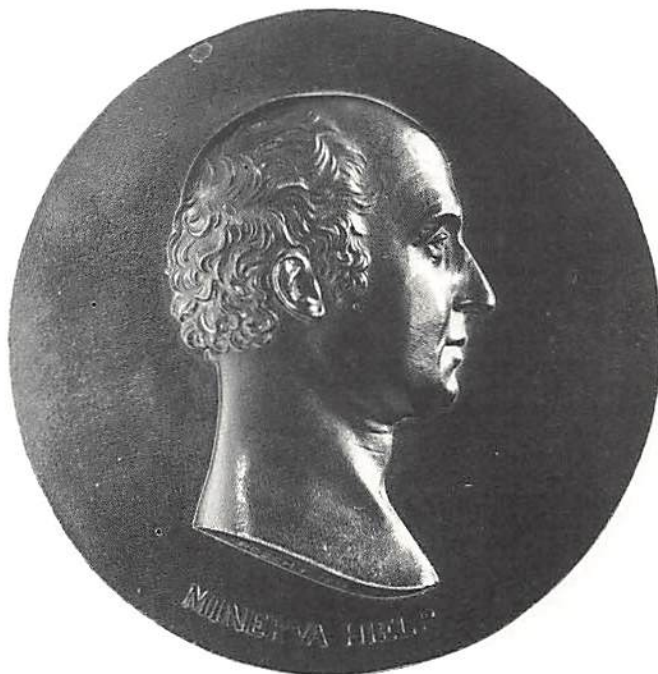
Om en framställd fråga följs av tystnad, är detta också en form av svar: en talande tystnad.

* Se Nils Ahnlunds bok Nils Rabenius (Stockholm 1927).

Medalj över Carl von Helvig av Leonhard Posch

Den tyske skulptören och medaljkonstnären Leonhard Posch (1750–1831) utförde sammanlagt ca 800 medaljer. Detta är en imponerande siffra som naturligtvis skapar vissa problem för den som vetenskapligt önskar skriva en monografi över hans samtliga arbeten. Det händer lätt att forskaren förbiser någon medalj. En bortglömd medalj är den över den svensk-preussiske generalfälttygmästaren Carl Gottfried von Helvig.

Helvig föddes i Wolgast, Svenska

Leonhard Poschs medalj över generalfälttygmästaren Carl von Helvig. Foto: Gunnel Jansson, RAA/SHMM-T. Skala 1:1.

Pommern, 7 september 1765. Han valde tidigt det militära yrket och där särskilt artilleriet. Carl von Helvig är jämte sin landsman och medtävlare C.F. von Cardell det svenska artilleriets nydanare. Helvigs märkliga karriär från menig artillerist till chef för hela vapenslaget grundades på en järnhård energi och stor teoretisk begåvning. Eftersom von Helvig var helt trogen Gustav IV Adolf blev förhållandet senare till Karl Johan (som då var kronprins) ej gott. Cardell kände medvind och kunde fritt intrigera mot Helvig. Missnöjd med sin situation leddes von Helvig in i förrådets gränsmarker. Han röjde militära hemligheter till en dansk diplomat. Karl Johan informerades, men vidtog ingen annan åtgärd än att hålla Helvig under diskret polisuppsikt. Utan några framtidsutsikter i Karl Johans Sverige lämnade Carl von Helvig plötsligt landet 1812 utan att begära avsked från den armé som han tjänat under trettio år, eller ordna sina affärer. Han återvände aldrig till Sverige och Cardell kunde därmed överta ansvaret för det svenska artilleriet. Carl von Helvig tog nu i stället tjänst i Preussen som generalmajor. Han fick avsked 1826 med generallöjtnants titel. Helvig avled i Berlin 1844.

Det är under hans år i Preussen som medaljen tillverkas 1814. Medaljen över von Helvig är ensidig och gjuten i järn och mäter 88 mm i diameter. Den visar hans högra profil. I halsskärningen: *POSCH F. 1814* och nedtill under huvudet: *MINERVA HIELP*.

Det är uppenbart att von Helvig inte omedelbart släppte svenska språket. Varför hjälp från Minerva? Minerva var den romerska gudinnan (grekiska motsvarigheten är Athena) för visdom, konstkicklighet och handel; senare också för kriget. Det är möjligt att Carl von Helvig syftade på denna senare form. Valspråket stod under hans adliga vapen.

Kungl. Myntkabinettets medalj över von Helvig (inv nr 100 087) överlämnades som gåva av Sven Svenssons Stiftelse för numismatik och hade inköpts på Svenska numismatiska föreningens auktion den 8 och 10 juni 1976 nr 578. Denna auktion ägnades Gunnar Holmbergs samling.

Ian Wiséhn

Litteratur:

Broomé, B., Helvig, Carl Gottfried. *Svenskt Biografiskt Lexikon*, band 18, Stockholm 1969–1971, sid 618–619.

Dworschak, F., Posch, Leonhard. *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler*, band 27, Leipzig 1933, sid 293.

Forrer, L., *Biographical Dictionary of Medallists*. Vol IV, London 1909, sid 669-673.

Hintze, E., *Gleiwitzer Eisenkunstguss*. Breslau 1928.

Numismatica Stockholmiensia I 1975-1976. Stockholm 1978, sid 36, 60.

Svenska numismatiska föreningens auktion den 8 och 10 juni 1976, nr 578.

Dielitz, J., *Die Wahl- und Denk-sprüche, Feldgeschreie, Losungen, Schlacht- und Volksrufe*. Frankfurt A/M 1884, sid 193.

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt sedlar medaljer
ordnar nålmarken

Öppettider
Vardagar 10.00 - 18.00
Lördagar 10.00 - 14.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-11 50 81

Jättelikt myntfynd

har gjorts i Australien! Det rör sig om 32 000 kinesiska cash-mynt i koppar, järn och mässing, flertalet gamla (det äldsta från 618 e.Kr.). Det stora fyndet påträffades av en konstnär, Keith Courtenay, nära de gamla guldfälten vid Palmer River. När dessa fält var som mest besökta av guldetare - på 1870-talet - var förhållandena fruktansvärda. Man importerade kinesisk arbetskraft - som mest ca 20 000 år 1874 - och centralorten, Maytown, växte upp så gott som över en natt. Omkring 1885 var staden nästan övergiven.

Fyndet har förväntat experterna på denna brutala period i Australiens historia. Att skatten grävs ner av någon eller några kineser är väl otvivelaktigt. Kanhända de sedan blev uppätta av aboriginer, som led mycket av matbrist på grund av att guldräveriet frångit dem deras jaktmarker och därför gått över till människokött. De lär ha ansett kineserna mindre sega och salta än de vita. . .

LLt

Gåvor från de numismatiska stiftelserna samt anonym givare till Kungl Myntkabinettet 1988 (2)

Av Lars O. Lagerqvist

Nya tiden

Ett av de viktigaste svenska nyförvärven är Erik XIV:s sk kröningsdaler utan årtal med den avlidne faderns imposanta bild på andra sidan (från 1559 och tillskriven Willem Boy); en bättre benämning är nog "tronskiftesdaler", eftersom den slagits med Erik XIV:s stampr från såväl 1561 som 1562 och kröningen ägde rum förstnämnda år - vilket inte hindrar att den förvisso kan ha såväl utdelats som utkastats även vid detta tillfälle. Fig. 1. Kungl Myntkabinettet hade tidigare endast den dubbla dalern och den månghundraåriga luckan har först nu kunnat fyllas med det ena av de två kända exemplaren, som inropades av Svenssons Stiftelse på Ahlströms höstauktion (nr 37, 1988) och möjligen härrör ur Virgil Brands samling (det andra exemplaret finns i Antells samling i Nationalmuseets myntkabinett, Helsingfors).

I Polen regerade som bekant en gren av Vasadynastien ända till 1668 genom Sigismund och hans två söner. Kungl Myntkabinettet har därför alltid försökt komplettera denna del av sin polska samling. Ekströms Stiftelse har skänkt två guldmynt. En sen Sigismund-dukat av betydande sällsynthet, slagen 1630, har inköpts från utlandet. En praktfull 10-dukat 1654, utgiven av en yngre son, Karl Ferdinand, regerande biskop av Breslau i Schlesien (numera Wrocław), förvärvades på Ahlströms auktion nr 37 (1988). Fig. 2. Sistnämnda mynt saknas i Hutten-Czapski-samlingen i Kraków och är möjligen unikt. Talermynt har dock slagits med samma stampr.

Svenssons Stiftelse har vidare skänkt en sk Rooschelling 1652, slagen i Västfriesland (Nederländerna) på fyrkantig platt. Det har förvärvats på auktion i Stockholm (Ahlströms auktion nr 36, 1986) men härstammar ur van der Dussens samling. Fig. 3.

Första delen av framlidne överrettsagfører Holger Hedes enastående samling såldes hösten 1988 på auktion i

Köpenhamn. Kungl Myntkabinettet lyckades här göra betydande kompletteringar av sin redan ansenliga danska myntsamling. I detta sammanhang skall först tre förmåliga objekt nämnas, skänkta av en anonym givare, nämligen en penning slagen i Ribe för Valdemar I (1154-82) och av typ som Hauberg 1906:55 fig. 4; en ytterligt sällsynt rhensk gyllen, slagen av Fredrik I (1490-1533) i Gottorp*, sannolikt 1532/33, för att betala legosoldater i samband med avvärdandet av Kristian II:s försök att genom landstigning i Norge 1531 återerövra sina nordiska riken, fig. 5, samt en dubbeldukat 1746, slagen vid tronskiftet mellan Kristian VI och Fredrik V år 1746, känd i endast fyra exemplar, fig. 6.

Från Svenssons Stiftelse inropades och skänktes vid samma tillfälle den under året 1988 så aktuelle Kristian IV:s dubbla guldkrona 1637, känd i fem exemplar, fig 7, samt Fredrik IV:s vackra 5-dukat 1704 med en bild av Christianborgs fästning (i nuvarande Ghana) och ett skepp, känd i sex, fig. 8.

Ekströms Stiftelse berikade vid samma auktion våra samlingar med Fredrik III:s silverkrona (4 mark) 1660, vars fransida visar hur en ur ett moln från vänster utsträckt hand med ett kroksvärd avhugger en annan hand (Karl X Gustavs!), som griper efter den danska kungakronan (Ossbahr 1927:25A). Typen går tillbaka till präglingar från 1659 och syftar främst på den misslyckade svenska stormningen av Köpenhamn i februari detta år, fig. 9.

* Fredrik var som bekant hertig av Slesvig (Gottorpska delen) sedan 1490 innan han valdes till kung 1523 i stället för sin avsatte brorson Kristian II.

1

2

3

4

5

6

9

7

8

Gåvor från de numismatiska stiftelserna till Kungl Myntkabinettet 1988 (1)

Av Ulla Westermark

Sven Svenssons Stiftelse

Antiken

1. *Thrakien, Lysimachos* (323–281 f.Kr.), tetradrachm präglad i Smyrna i Jonien ca 287–281 f. Kr. Thompson 237. Spink's, London, 1988 (enligt anbud). Inv. 101654.

Alexanders och Lysimachos myntserier spelade en dominerande roll under den hellenistiska tiden och fortsatte att präglas efter deras död i en mängd olika myntorter. Under Lysimachos livstid präglades hans mynt i tjugo myntorter inom det område han behärskade, Thrakien, Makedonien och västra Mindre Asien. Lysimachos använde sig emellertid länge av Alexanders mynttyper, och det var först ca 297 f.Kr., som de nya serierna med Lysimachos egna typer började. Dessa mynt hör till den hellenistiska tidens mest storslagna. På åtsidan ses ett heroiserat porträtt av Alexander den store. Håret är ombundet med ett brett kungadiadem och smyckat med ett gudomligt attribut, Ammonshornet. På fransidan tronar Athena. Hon håller på sin högra hand segergudinnan Nike, som kröner Lysimachos namn.

Lysimachos mynt, tetradrachmer och drachmer i silver, och staterer i guld med, ovanligt nog, samma bildtyper som silvermynten, präglades i stora mängder, huvudsakligen i Mindre Asien. Utgivningen är dock av mycket skiftande storlek i olika orter. Från Smyrna är endast få mynt kända, troligen från en och samma emission. Det är troligt att de varit avsedda för den av Lysimachos genomförda restaureringen och uppbyggnaden av staden. Som bитеken på vårt mynt ses ett litet huvud med murkrona. Det återkommer som huvudtyp på det senare myntet från Smyrna nr 14 nedan.

Lysimachos myntorter har behandlats av M. Thompson i *Essays in Greek Coinage presented to S. Robinson* (1968).

2. *Illyrien, Dyrhachion*, stater ca 350–300 f.Kr.

3. *Akarnanien, Anarktorion*, stater ca 350–300 f.Kr.

4. *Akarnanien, Anaktorion*, halvdrachm ca 350–300 f.Kr.

5. *Akarnanien, Argos Amfilochikon*, stater ca 35–250 f.Kr.

6. *Akarnanien, Thyrrheion*, stater ca 350–250 f.Kr. B. Ahlström, Stockholm, auktion 37, 1988, 2046–49, 2056. Inv. 101604.

Dessa fem mynt från de västgrekiska landskapen Illyrien och Akarnanien är präglade med korinthiska typer; statererna har på åtsidan Pegasos, på fransidan Athenas huvud i korinthisk hjälm; halvdrachmen har på fransidan ett Apollohuvud. Mynten skiljer sig från den korinthiska endast genom myntortsbeteckningarna under hästen.

Det var Korinth som koloniserade detta område på 600–500-talen f.Kr. och Korinths inflytande förblev starkt här. Det är emellertid först under perioden 350–300 f.Kr., som de här aktuella städerna och ett flertal andra, främst Leukas och Ambrakia, får en mycket stor utmyntning av mynt med korinthiska typer. Av fynden vet vi att huvudmassan av dessa mynt tog vägen till Sicilien, där de tycks ha utgjort det dominerande betalningsmedlet under andra hälften av 300-talet f.Kr. Kraay sätter denna myntning i samband med den spartanska expeditionen till Sicilien 344 f.Kr. under ledning av Timoleon. "Pegasernas" viktiga roll bestryks av att man i Syrakusa under Timoleon började en myntning av samma slag i stadens eget namn.

C. M. Kraay, *Archaic and Classical Greek Coins* (1976), s. 127–28.

7. *Karien, Knidos*, tetradrachm ca 390–340 f.Kr. Nordbø 28, fig. 21, Spink's Numismatic Circular 2, 1988, 1005. Inv. 101589.

Knidos, beläget längst ut i spetsen på en långsmal halvö i södra Karien, var en betydande stad redan på 600-talet f.Kr. och hade redan då existerat mycket länge. Knidos äldsta mynthistoria sträcker sig från ca 530–411 f.Kr. med en rik myntning fram till ca 450 och därefter starkt minskande.

I början på nästa århundrade börjar en ny period i Knidos mynthistoria. Myntningen skedde nu efter rhodisk vikt, som under 300-talet f.Kr. blir det dominerande viktsystemet i Mindre Asien. Bildtyperna på vårt mynt, Afrodite och lejon, är desamma som tidigare men den stilistiska utformningen är helt ny. Man kan i modelleringen av Afrodite och i hennes rika lockfrisyr tydligt se inflytandet från Syrakusa. Afrodite liksom andra gudar dyrkades i olika former. Skeppstävaren bakom hennes huvud karakteriserar henne här som Euploia (den väl seglande). På fransidan finns förutom det imposanta lejonet (en symbol för Apollon) ett ämbetsnamn.

Knidos mynthistoria efter 394 f.Kr. har behandlats av vår nyligen så tragiskt bortgångne kollega Jan Nordbø, Oslo, i hans värdefulla men opublicerade avhandling från 1972, *Utmyntningen på Knidos 394 f.Kr. – ca 210 e.Kr.* Den engelska version, som många ivrigt väntade på, kom aldrig ut.

8. *Karien, Hekatomnos* (ca 391–377 f.Kr.), drachm. Seaby, Bulletin januari–februari 1988, B20.

9. *Karien, Hekatomnos?*, tetartemorian. B. Peus, Frankfurt/M, auktion 321, 1988, 174.

Som framgår av denna rapport har ett flertal mynt från Karien kunnat förvärfvas under året. Hekatomnos var den förste satrapen i Karien. Denna satrapi (förvaltningseenhet) kom till efter satrapen Tissafarnes död, då hans område delades i mindre enheter. Hekatomnos och hans ättlingar, som kallades hekatomniderna, var inte perser utan kom från en inhemsk familj från den kariska huvudstaden Mylasa. Hekatomnos mynt består av två olika grupper. Myntet fig 8 hör till den äldre gruppen och har bildtyper lika dem man finner i staden Miletos. Inskriften EKA visar dock att myntherren är Hekatomnos. Något belägg för att Hekatomnos behärskade Miletos finns inte i de antika källorna. Det är fr

1

2

3

4

5

6

9 (x2)

7

8

11

10

12

Foto: ATA

13

14

ovisst om dessa mynt är präglade där eller i Mylasa. Det lilla myntet hör till en grupp småmynt, som av fyndproveniensen att döma hör till Karien. Lejonet är av samma typ som på nr 8, och Apollon finns på senare mynt från hekatomiderna. Eftersom myntet saknar inskrift är dock attributionen till myntherre ovisst.

En kort översikt över de kariska härskarnas mynt finns i *Medusa* nr 1 1988. Småmynten av typ 9 och liknande har behandlats av Hyla Troxell i

Studies Mildenberg (1984).

10. *Kariska öarna, Kos*, didrachm (stater), ca 366–350 f.Kr. Bankhaus Aufhäuser, München, auktion 5–7 okt. 1988, 122.

366 f.Kr. grundades en ny huvudstad i östligaste delen av Kos mittemot de kariska härskarnas också nya huvudstad Halikarnassos på fastlandet. Kos hade vid denna tidpunkt inte givit ut mynt på sjuttio-åttio år men börja-

de nu präglade nya myntserier med på åtsidan ett vackert Herakles-huvud och på fransidan antingen en krabba, Kos gamla mynttyp, eller som här ett gudinnehuvud. De nya mynten slogs efter den då moderna myntfoten, den rhodiska.

11. *Jonien? Obekant myntort*. 1/12 stater? 1.11 g. B.Ahlström, Stockholm, auktion 37, 1988, 2088.

Om detta mynt är inte mycket att

säga. Det är för mig helt okänt och så vitt jag vet opublicerat. Den stjärnmönstrade fränsidan är lika den man finner på rikligt förekommande småmynt från Miletos med framdelen av ett lejon på åtsidan. Vårt mynt åtsida torde visa en sköldpadda ävnt om huvudet är märkligt utformat.

12. *Pamfylien, Aspendos*, tetradrachm ca 192 f.Kr. K. H. Otto, Geislingen, 1988. Inv. 101556.

Såsom ovan nämnts under nr 1 fortsatte tetradrachmer av Alexandertyp att präglas långt efter Alexanders död på många håll i den hellenistiska världen. Ofta behölls även hans namn på mynten som i detta fall. Vårt mynt kommer från Pamfylien, där städerna Aspendos, Perge, Faselis och Sillyon under en begränsad tid utgav mynt av denna typ, alla daterade. Årsföljden 1–33 är dokumenterad från Faselis och Perge, 1–31 från Aspendos. Sådana daterade serier är ovanliga och givetvis av stort intresse. Tyvärr vet vi inte om de fyra städerna använde en gemensam era eller olika och när den eller de började. Om vi följer H. Seyrig (*Revue numismatique* 1963, 38–51) och O. Morkholm (*ANS Museum Notes* 23, 1987, 69–75) rör det sig om en gemensam era, som började omkring 221/0. Vårt mynt bär under tronen årtalet 29 och skulle i så fall vara präglad 192/1 f.Kr.

Kontramarkeringen, ett ankare, är seleucidisk.

13. *Pergamon, Eumenes II (197–159 f.Kr.)*, tetradrachm. Westermark V147–R4 (detta ex.). B. Ahlström, Stockholm, 1988 (= Ahlström 36, 1987, 1050 = Naville 6, 1924, 1394).

Det pergamenska riket i västra Mindre Asien kom till genom att ståt-hällaren där, Philetairos (283–263 f.Kr.), åt sig skapade en allt starkare ställning gentemot det Seleucidiska riket, vilket ledde till att Pergamon så småningom blev ett självständigt rike. De pergamenska härskarna, som efter ca 240 f.Kr. antog kungatitel, präglade mynt inte med den regerande härskarens porträtt som man gjorde i det seleucidiska riket utan med dynastigrundaren Philetairos postuma bild och i hans namn. Med hjälp av numismatiska metoder kan man trots den enahanda inskriften ordna mynten i kronologiska grupper. Vårt nyförvärv

hör till den sista gruppen (VII). Inom den aktuella forskningen är det en omstridd fråga vid vilken tidpunkt denna sista grupp av den pergamenska kungapräglingen upphörde. Klart är dock att de båda sista kungarna Attalos II (159–139) och Attalos III (139–133) inte präglade mynt av denna typ.

Permanons mynt har behandlats av Ulla Westermark i *Das Bildnis des Philetairos* (1961). Därtill kommer nyare litteratur i vilken huvudsakligen kronologiska problem rörande grupp VII tas upp.

14. *Jonien, Smyrna*, tetradrachm ca 150 f.Kr. Milne 5, Cerasio, Lugano, auktion 2, 27/9 1988, 119.

De s kransbärande tetradrachmer-na präglades av ett stort antal myntorter på Greklands fastland, på öarna och i västra Mindre Asien omkring mitten av 100-talet f.Kr. De utgör ett karaktaristiskt inslag i utmyntningen vid denna tid. Mynten från Aiolis och Jonien (Mindre Asien) har haft ett gemensamt spridningsområde och uppträder i samma fynd, alla nedgrävda omkring 150–140 f.Kr. Det visar att utmyntningen har varit av kort varaktighet men på sina håll intensiv. Smyrna har haft en av de minsta utmyntningarna. Endast nio åtsidastampar är kända av denna serie.

På myntets åtsida ses stadsgudinnan i murkrona (cf nr 1 ovan). Kransen på fränsidan är gjord av en ekart med vasskantade bladkanter. Det kan vara turkisk ek (*Quercus Cerris*) eller en den närliggande art.

Hänvisningen till J. B. Milne ovan avser *Numismatic Chronicle* 1923, s. 275–76. Uppgifterna om de ständigt gröna ekarterna i trakten kring Smyrna har vänligen lämnats mig av Mattias Iwarsson, Botaniska Trädgården, Uppsala.

Glöm inte

att besöka Kungl Myntkabinetets utställningar i Stockholm och då särskilt *Franska revolutionen 1789–1799*, som förlängts till slutet av oktober! Den vackra katalogen i färg säljs i museet eller beställs per telefon 08-783 94 42.

Aktiebrev för hamnbyggnad

Om man idag skall anlägga en ny hamn är detta en angelägenhet för främst staten och kommunerna, under 1800-talet var läget ett annat. Privata initiativ var nästan avgörande om en stad skulle få ett transportnät, teater, badhus, hamn osv.

I Kungl. Myntkabinetets samlingar finns bla två vackra aktiebrev från Hjo och Ängelholm som båda rör hamnbyggnader:

1. *Ängelholms hamnanläggning*, tre aktier å 50 R:dr B:co (tillsammans 150 R:dr B:co), nr 287, utfärdad i Ängelholm 25 februari 1854.

Vid Rönneåns utlopp byggdes den 2 meter djupa hamnen. Ån var upp till staden segelbar för smärre båtar och prämar. Vid ena hamnarnas byggdes en fyr (den som avbildas på aktiebrevet) som 1884 ersattes med en modern växel fyr.

För att öka intresset för detta projekt var det viktigt att någon känd personlighet stod som första under-tecknare. I det här fallet hade man valt Rudolf Viktor Tornerhjelm (1814–1885), ägare till Vrams-Gunnarstorp och Gedsholm. Han hade en mångskiftande verksamhet med inflytande i mycket som rörde Skåne. Tornerhjelm var ursprungligen ryttmästare vid Skånska husarregementet, men fick sedan en rad uppdrag. Han var ledamot av riksdagens första kammare, överhovstallmästare, 1:e hovjägmästare, ordförande i Helsingborg, Landskrona, Eslöv järnvägsstyrelse, ordförande i Helsingborgs stadsfullmäktige, ordförande i styrelsen för Höganäs Sten-kolsverk m m.

Det andra aktiebrevet kommer från Västergötland:

2. *Hjo Hamnbyggnad*, en aktie å 50 R:dr B:co, nr 296, utfördad i Hjo 1 augusti 1855.

Detta aktiebrev ger en mycket livaktig bild av hamnen som är fylld av ångbåtar och mindre segelskutor. På land är det liv och rörelse och hästtransporter är på väg ner mot hamnen. Naturligtvis är aktiebrevets vignett utformad som en reklambild med syftet att inge förtroende i hamnbolaget.

Hjo hamn som byggdes 1851–1853 (dvs innan aktiebrevet utfördades) var ca 3 meter djup vid lastbryggan och ansågs vara Vätterns yppersta hamn.

178 287

Till utförande af Engelholms hamnanläggning har
Per Jönsson eller dess rätts In-
 skaffare tecknat sig för ett kapital af 150 Riksdaler Banco,
 som ä 50 Rdr per aktie utgör 3 aktier, hvilka i mån af behof
 komma att utplagas och ä detta aktiebrev griffteras. Inskaffaren af
 detta aktiebrev tillfrådras att åtnjuta de förmåner och rättigheter, som
 är vid nämnda Bolagsstämma den 10 Mars 1853 anlagda Bolagsreglerna
 innehålla och till i mån af tecknade summan upphöra den tillfrände ut-
 delningen bearrid original aktiebrevet böra uppvisas och utdelningen
 deröf antecknas.

Detta aktiebrev kan icke på annan person transporterats för än hela
 det tecknade beloppet blifvit till fullo inbetalt.

Engelholm den 23 Februari 1854.

Per Jönsson
Per Jönsson
Per Jönsson

Aktiebrev "till utförande af Engelholms
 hamnanläggning" 1854. Foto: Gunnel
 Jansson RAA/SHMM-T. Starkt för-
 minskad.

Hamnen hade en betydande vägbryta-
 re och två i sjön utgående stenarmer.
 Under hela året, då isen ej låg, uppe-
 höll ett ångfartyg regelbunden trafik
 mellan Hjo och den mitt emot i Öster-
 götland liggande lastageplatsen Häst-
 holmen (resan dit är ca 20 km och tog
 ca 1 timme). Dessutom utnyttjades
 hamnen av andra på Vättern gående
 ångfartyg.

Ian Wiséhn

**GYNNA
 SNT:s
 ANNONSÖRER**

Vådan med sedelavbildningar i tidningsreklamen

Särskilda regler har sedan länge gällt
 rörande avbildning av sedlar i reklam-
 syfte. Om sedeln avbildats tillräckligt
 naturtroget har tillfällena varit många
 för småsvindlarna.

År 1898 åtalades slakteriarbetaren
 Per Jönsson från Oppmanas socken i
 Kristianstad län för bedrägeri. Vid be-
 sök i Stockholm besökte han ett kafé i
 huset nr 49 Norrtullsgatan där han in-
 tog en halv pilsner för 15 öre. Som be-
 taltning hade han överlämnat en hop-
 vikt annonsreklam som visade en li-
 tografiskt tryckt 10-kronorssedel i
 hopp om att få tillbaka 9 kronor och 85

287 446

Till Dellagande HJO HAMNBYGGNAD

Var Hjo Hamnbyggnads förvaltare, som
 delat sig på 1000 aktier med 10 Riksdaler
 Aktiebrev. Hvar aktie kostar 10 Riksdaler
 Hvar aktie innehåller en delaktighet i Hjo Hamn-
 byggnadens verksamhet. Aktiebrevet utgör
 en delaktighet i Hjo Hamnbyggnadens
 verksamhet. Aktiebrevet utgör en delaktighet
 i Hjo Hamnbyggnadens verksamhet. Aktiebrevet
 utgör en delaktighet i Hjo Hamnbyggnadens
 verksamhet. Aktiebrevet utgör en delaktighet
 i Hjo Hamnbyggnadens verksamhet.

Hjo den 10 Augusti 1853

Per Jönsson
Per Jönsson
Per Jönsson

Aktiebrev för Hjo Hamnbyggnad 1853.
 Foto: Gunnel Jansson RAA/SHMM-T.
 Starkt förminskad.

öre. En stockholmstidning skriver
 "Jönsson nekar för bedrägeriet, men
 vittnen finnas mot honom". På samma
 sätt försökte en svenska i Köpenhamn
 en oktoberkväll 1903 få växla en
 10-kronorssedel i en spårvagn. Kon-
 duktören upptäckte emellertid ome-
 delbart att det rörde sig om en oäkta
 sedel och kvinnan överlämnades till
 polisen. Det visade sig att "sedeln"
 var urklippt ur *Hvar 8 Dag* som haft
 ett par fotografiska reproduktioner i
 en artikel. Kvinnan förnekade all vet-
 skap om att sedeln inte var äkta och sa-
 de sig ha fått den i en butik på Vester-
 bro. Av denna senare berättelse kan
 man få en bild av hur de skandinaviska
 sedlarna cirkulerade under guldmynt-
 fotens tid.

IW

MYNTAUKTION

Nr 8

18 NOVEMBER 1989

Sheraton Göteborg

Ur det rika innehållet kan speciellt nämnas:

SVENSKA MYNT

Gustav II Adolf:	Riga-thaler 1631. RRR	Praktexemplar!
Gustav II Adolf:	Säter. 1 Öre 1629. SVEC:SVEC.	RRRR
Kristina:	Stockholm. 1 Riksdaler 1641.	R
Kristina:	2 Mark 1648. Mm under skölden.	RRR
Karl X Gustav:	2 Mark U.år. Kastmyntsåtsida.	RR
Karl XI:	2 Mark 1671. Punkter i sveakronorna.	R
Karl XI:	2 Öre KM 1662. På plants!	RRRR
Karl XII:	Dukat)(5 Öre präglad i koppar!	RR
Karl XII:	1/6 Öre SM 1707. På plants!	R
Fredrik I:	1 Riksdaler 1731. Resan till Hessen. Aluminium!	R
Fredrik I:	1/4 Riksdaler 1748. Serafimer. Kopparavslag!	RRR

SEDLAR

Försäkringssedel:	14 Öre 1719. Fyrsidig!	RRR
Riksgäldssedel:	12 Skillingar 1791. (Januari-emissionen).	RR
Bancosedel:	6-2/3 Riksdaler Banco 1851. UNIK och opublicerad!	

Antikören

Stureplatsen 1
S-411 39 Göteborg

 031-183960

Den rikt illustrerade katalogen är under tryckning och beräknas utkomma ca 20 oktober 1989.

Beställ den redan idag! Kr 50:- Pg. 48 92 03-0.

VÄLKOMMEN TILL GÖTEBORG 18-19 november!

När Sverige erbjöds återfå Åland 1854:

Fler Bomarsundsmedaljer från Krimkriget

Av Gunnar Hallenblad

Den engelska belöningsmedalj, som utförligt beskrevs av Ian Wiséhn i Myntkontakt SNT 1982:7 sid. 169, har också två franska motsvarigheter. Även ryssarna utdelade belöningar. Bakgrunden är följande.

Under Krimkriget, som utkämpades mot Ryssland av England, Frankrike, Sardinien och Turkiet, gick på försommaren 1854 THE DUKE OF WELLINGTON, världens då största örlogsfartyg, under befäl av Sir Charles Napier in i Östersjön tillsammans med en flottstyrka om sammanlagt 45 fartyg och med 12 000 man och 2 000 kanoner ombord.

I väntan på att en fransk flotteskader skulle ansluta sig, besökte Sir Charles Stockholm, där han i audiens hos Oscar I försökte få Sveriges medverkan på de allierades sida och närmast då i ett anfall mot Åland. Konungen var emellertid tämligen sval till förslaget – det längsta han ville sträcka sig till var att ställa svenska lotsar till engelsmännens förfogande.

Sedan den franska flottan med 10 000 man under befäl av general Baraguey d'Hilliers den 13 juni anslutit sig till britterna, uppgick den allierade flottstyrkan till sammanlagt 80 fartyg.

Den ryske kommandanten på Bomarsund, överste Bodisco, hade endast cirka 1 600 man till fästningens försvar. Han lät därför bränna ner hela den civila bebyggelsen på Prästö och i närheten av fästningen med bl a officersstaden Skarpans, "den vita staden", som var Ålands första egentliga tätort. (Mariehamn grundades inte förrän 1861, och bestod vid det här tillfället bara av ett par fiskarhemman och några förfallna gårdar.) Officerarnas familjer, kvinnor och barn, hantverkare samt övriga civila evakuerades och alla försvarare fick tränga ihop sig inne på fästningsområdet.

Den 21 och 22 juni gjorde de allierade en första beskjutning av Bomarsund för att "känna sig för", och man drog sig sedan tillbaka. Ryssarna andades ut och trodde att faran var över. Under de följande veckornas relativa lugn skedde många befordringar; överste Bodisco blev av tsaren utnämnd till generalmajor. Flera utmärkelsetecken delades ut, bl a hade ryssarna trots belägringen nattetid lyckats få in ett paket Georgskors och to m Vladimirorden förlänades. Samtliga meniga fick en rubel.

Men det var ett bedrägligt lugn. På

morgonen den 8 augusti startades en våldsamt kanonad mot fästningen. Medan de allierades beskjutning pågick från sjösidan, landsattes samtidigt cirka 10 000 man på olika ställen runt fästningen. Den 14 augusti hade man kommit så långt i sina förberedelser inför fästningens slutliga erövring, att man kunde sätta igång, och första dagen stormades Brändklintstornet, ett av de tre yttre kanontorn som byggts runt om fästningen.

Dagen efter, den 15 augusti, var det kejsar Napoleon I:s födelsedag och brorsonens namnsdag, och den salut, som började skjutas till deras ära mot Bomarsunds fästning, hade verkligen kejsarlig dignitet. Kanonaden höll på i 25 timmar, och när den avslutades den 16 augusti, hade general Bodisco tvingats att kapitulera utan villkor och samtliga ryssar tillfångatogs.

Där stod så segrarna med en fästning, som visserligen var ganska illa tilltygad, men dock inte värre än att den åter skulle ha kunnat sättas i stånd. Man erbjöd då Sverige att få överta Bomarsund och hela Åland, som hade fått avträdas till Ryssland 45 år tidigare vid freden i Fredrikhamn år 1809. Oscar I vågade emellertid inte bryta

Fig. 1a: framsida. Foto (liksom följande): ATA.

Fig. 1b: baksida.

den avgivna neutralitetsförklaringen utan garantier för fortsatt allierad närvaro i Östersjön, varför erbjudandet avböjdes. För att inte fästningen då åter skulle falla i ryssarnas händer, återstod därför ingen annan utväg för alliansmakterna än att fullständigt och slutgiltigt förstöra Bomarsund.

Den 2 september 1854 var förberedelserna för sprängningen av Bomarsund klara. Man hade placerat ut 40 enorma mineringar på fästningsområdet med sammanlagt 20 000 kilo krut. Hela flottstyrkan låg för ankar på fjärden Lumparen. Klockan 8 om aftonen efter solnedgången kommanderades alle man på däck, och 22 000 man (samt vissa av de ryska krigsfångarna) fick uppleva ytterligare ett Bomarsunds-fyverkeri.

Fartygen hade flaggpryts, musikårer spelade, skålar höjdes, hurrarop skallade och så flög hela Bomarsunds fästning i luften med ett domedagsdån. Anblicken var magnifik. Ur det väldiga rökmolnet kom sedan blixterna från ryssarnas egna ammunitionsförråd, som lämnats kvar på fästningsområdet för att samtidigt förstöras.

Det finns dock numera forskare som anser, att själva sprängningen av Bomarsund inte var alldeles fullständig. Möjligen kan bl a de stora vinkälarna (!) finnas kvar tämligen oskadda under den nuvarande markytan.

Året efter slogs i Frankrike två olika belöningsmedaljer. Den ena, som har nypräglats av franska myntverket vid flera tillfällen under 1900-talet, bär på åtsidan Napoleon III:s bild med höger profil och texten NAPOLEON III EMPEREUR medsols längs kanten. Sign: CAQUE. F. GRAVEUR DE S. M. L'EMPEREUR (Armand Auguste Caqué 1793–1881). Slagen i silver och brons, vikt 232 g silver, diameter 73 mm. Fig. 1a. Den var inte avsedd att bäras.

Frånsidan visar en allegori med Marianne och Britannia svävande med svärd och fanor över Bomarsund, som beskjuts av den fransk-engelska flotan. I avskuret fält nedtill: PRISE DE BOMARSUND 16 AOUT 1854. Fig. 1b.

Det vänstra av de båda närmaste fartygen på frånsidan är intressant, det är nämligen en kombination av segelfartyg och hjulångare. Detta var något helt nytt och oväntat för ryssarna, som hade anpassat sin försvarstaktik till angrepp från traditionella seglande örlogsfartyg. Ryssarna var övertygade

Fig. 2a översida

Fig. 2b frånsida

om, att anfallande fartyg måste ta sig in på Lumparen, och fartygen måste då passera genom Prästösundet, där de skulle bli ett lätt byte för kanonerna i Prästö- och Notviktstornen. Engelsmännen kunde emellertid tack vare sina ångdrivna fartyg tränga sig genom Ångö Sund och bakvägen komma in på Lumparen.

Den andra franska medaljen visar också på åtsidan Napoleon III:s bild men med vänster profil. Längs kanten medsols NAPOLEON III EMPEREUR. Sign: BORREL 1855 (Valentin Maurice Borrel 1804–1822). Frånsidan en 8-radig horisontell text: PRISE / DE / BOMAR-SUND / PAR / LES ARMÉES ALLIÉES / DE / FRANCE ET D'ANGLETERRE / 16 AOUT 1854. Slagen i silver, diameter 36 mm. Fig. 2a-b.

Litteratur

- Ålands Museum: *Festskrift till Matts Dreijer 1981*. Artikel av J. P. Lamm (nr 31–32).
- Matts Dreijer: *Glimtar ur Ålands historia*. 1970
- Martin Isaksson: *Kring Bomarsund*. 1981
- Edvard och Erling Matz: *Sällsamheter på Åland*. 1981
- Sverre Scott: *Bomarsunds Fästning*. 1974

Mitt i City PEO Mynt & Frimärken

Med stor sortering av
Mynt • Sedlar • Medaljer
Frimärken • Vykort
Aktiebrev • Tillbehör

Drottninggatan 19, Box 16245
103 25 STOCKHOLM
Tel 08-21 12 10

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppgiv samlarområde)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel 046-14 43 69

Några plåtmyntfynd från slutet av 1800-talet

- Vid grundgrävningsarbeten på handlaren H. Henrikssons tomt i Laholm, Halland, hittades ett plåtmynt i jorden. Det rör sig om ett Karl XI, 2 daler SM, 1670-talet. Fyndet skedde år 1898.
- I samband med att några arbetare var sysselsatta med grävning "å enkefru Rahms gård i Sundsvall", Medelpad, hittades fyra plåtmynt. Alla var av valören 1 daler SM och präglade på 1660-talet. Fyndet gjordes år 1881.
- Vid en företagen dikesgrävning utanför slaktaren Nordlöfs gård i Gådeå, Säbrå socken, Ångermanland, år 1884 hittades ett plåtmynt. Det välbevarade plåtmyntet var ett Fredrik I, 1/2 daler SM, 1734.

Ovanstående uppgifter är hämtade från justitierådet J.O. Wedbergs klipp-samling för respektive år.

Kongress i Innsbruck

Rapport från XVIII:e internationella kongressen för genealogi och heraldik i Innsbruck mellan 5 och 10 september 1988

Den som hör namnet Innsbruck förbinder det gärna med det österrikiska världskapet för två olympiska vinterspel. Men inte bara med dessa, ty stadens underbart natursköna omgivningar och dess rika kulturskatter har också lockat stora skaror av turister. Myndigheter och innevånare har därför stor vana vid utländska besök och kongresser. Det finns ett välutrustat Kongresshus, och det var där den genealogiska/heraldiska kongressen hölls. I en stad av Innsbrucks storlek (ca 125 000 inv) är det också lättare att hålla deltagarna samlade än i en huvudstad med alla dess lockelser.

Huvudansvarig var 'Bureau permanent des Congrès Internationaux des Sciences généalogique et héraldique', men det lokala världskapet utövades av 'Stadtarchiv Innsbruck' och dess chef Senatsrat, Univ. Doz. Dr Franz-Heinz v. Hye, A I H.

Trettiovtvå länder från alla världsdelar utom Asien var representerade. Flest deltagare hade Förbundsrepubliken Tyskland, värdlandet Österrike samt Frankrike. Totalt deltog 174 personer samt 53 'Begleitungspersonen', d v s anhöriga för vilka ett speciellt utflyktsprogram hade ordnats. Sverige representerades av tolv personer och var därmed fjärde nation. Jag företrädde Västra Sveriges Genealogiska Förening, VSGF. Öststaterna representerades denna gång av fler deltagare än för.

Huvudtemat för de 35 föredragen var 'Genealogi och heraldik såsom drivkraft och uttryck för staternas politik'. Föredragen hölls på franska, engelska, tyska och italienska. Då två föredrag alltid hölls samtidigt var det en fysisk omöjlighet att höra fler än 17 av dessa – om nu någon skulle ha orkat med det. Efter varje föredrag följde en frågestund. Tolkning förekom ej.

I Syd- och Mellaneuropa har heraldiken en stark ställning, vilken kom till synes genom att 24 föredrag behandlade detta ämne. Blott elva av dem rörde genealogin. Utan att vara nämnvärt heraldiskt belastad hade jag emellertid stor glädje av att som svensk höra finländaren Tom Bergroths föredrag 'Russian Imperial State Heraldry as an instrument to russianize Finland in the 19th century'. Stort historiskt utbyte hade jag också av engelsmannen Cecil R J Humphery-Smiths föredrag 'Political heraldry of England' och av amerikanen Derk Kinnane-Roelofs intressanta framställning 'The Making of the United States National Arms – A Victory for Heraldry'.

De heraldiska föredragen var som vanligt rikt illustrerade av vackra färgbilder – något som alltid lockar till sig åhörare/åskådare. Från Kanada hade landets nyblivne statsheraldiker kommit för att hålla före-

draget 'The Establishment of the Canadian Heraldic Authority – A Process of Political Advocacy'. Ett mycket uppmärksammat föredrag.

I den svenska gruppen hade vi tre föredragshållare, som alla talade heraldik: statsheraldikern Clara Nevéus, slottsbibliotekarien Adam Heymowski samt ordföranden i Västra Sveriges Heraldiska Sällskap, skriftställaren Leif Pahlsson.

De genealogiska föredragen behandlade huvudsakligen furstliga stamträd under äldre tider. Detta var naturligtvis helt i enlighet med kongressens huvudtema, men jag tycker ändå att dessa furstehus borde vara tillräckligt utforskade och kända. För svenska genealoger, som mest sysslar med släktforskning bland vanliga medborgare, saknar detta egentligt intresse.

Det sociala umgänget inleddes med en öppningsceremoni i Kongresshuset följt av en mottagning, som gavs gemensamt av delstaten Tyrolen och staden Innsbruck. Stadens borgmästare Romuald Niescher hälsade välkommen i ett utomordentligt och mycket ledigt framfört tal.

En heldagsutflykt gick till slottet Tratzberg med sin stora sal, där väggarna täcks av huset Habsburgs stamträd. Därefter fortsatte vi till cistercienserklostret Stams med dess underbara vägg- och takmålningar.

Kongressen avslutades traditionellt med en 'galadiné'. Man brukar med en 'galadiné' förvänta sig festivitas liet utöver det vanliga, men arrangörerna hade tyvärr glömt att ange klädsel. Denna blev därför minst sagt blandad – från smoking till delad kostym, från lång klänning till yllekofa. Enär kongressen var heraldisk ville man naturligtvis visa upp ordnar och medaljer, vilket gav ett ännu bizarrare intryck. Inte heller mat och dryck uppfyllde förväntningarna.

Som helhet gav kongressen ett gott intryck. Därtill bidrog det vackra vädret, Innsbrucks många sköna byggnader och de storslagna omgivningarna vid alpernas fot samt inte minst den vänliga befolkningen.

Ett bestående värde var också det utbyte man fick av att samtala med andra länders genealoger. Vilken släktforskare brukar inte råka ut för att någon släktmedlem försvinner utomlands, och att därvid en hel gren går förlorad! I sådana fall kan en personlig kontakt med det landets genealoger betyda en genväg i forskningen. För min egen del öppnades nya vägar till Italien, Nya Zeeland och Kanada.

Nästa kongress skall äga rum i Versailles 1990 och 1992 lär Uppsala stå i tur.

Martin Bratt

Virgil Brand Collection

Virgil M. Brand (1861–1926) i Chicago var en av alla tiders största myntsamlare. Det får nog anses omöjligt för någon nu levande enskild person

att sammanbringa en sådan universal-samling som han efterlämnade. Brand var son till en tysk immigrant, som kom 1846 till USA, och i likhet med fadern var han en mycket framgångsrik bryggare.

Brand förde ytterst noggranna anteckningar om sin samling; den första notisen i vad som skulle bli 30 volymer gjorde han 1 juni 1889. Alltsedan mitten av 1890-talet utvidgade han sin förvärv till den europeiska marknaden och gjorde inköp hos Spink & Son, Jaques Schulman, Adolph Weyl, Leo Hamburger, Adolph Cahn m fl välkända mynthandlare. Han köpte också på stora auktioner, tex ur Bruuns samling. Redan 1898 hade han 20 000 mynt och därefter gick han in för samlandet på allvar... Det blev till sist omkring 350 000 mynt!

Brand var ungarl och samlingen delades mellan två bröder. Den ena hälften var till större delen såld när ägaren dog 1946, det mesta genom mynthandlaren Burdette G. Johnson i St. Louis, Missouri, medan den andra inte kom ut på marknaden förrän den andre broderns dotter avled. Seriösa samlare har säkert studerat den långa serien av kataloger som började utges av Sotheby's 1982 (auktionerna hölls i Zürich, Amsterdam och London) och var avslutade med nr 10 (1985).

Emellertid har det visat sig, att det i alla fall fanns en del kvar att sälja. I Ohio har en anonym person lämnat in några ursprungligen förseglade trä-lådor, märkta "Brand", till försäljning. De skall ha tillhört Virgil Brands ena broders fränskilda hustru. I lådorna påträffades bl a 220 tyska vaxsigill, två amerikanska mynt och två dito polletter samt några fina utländska mynt, varibland Leopold I:s ungerska 5-dukat 1669 i gott tillstånd, Gustav III:s instiftande av Vasaorden 1772 (av Liungberger 1775, Hildebrand 14) till en vikt av 17,28 g i guld och närmast stämpelglans men tyvärr skadad, ett antal grönländska polletter (bl a Ivigtut), fyra svenska plåtmynt (varibland 1/2 daler s m 1731, 1 daler s m 1745) samt två engelska präglingar, en tydliggen okänd variant av Karl I:s crown 1644 och en silvermedalj från Viktoria 1841 med Britannia på fransidan.

När denna notis kom ut i mars 1989 fanns föremålen hos Stan Bednarczyk, som äger Crown and Eagle philatelic company, Ohio.

(Coin World 8, mars 1989)

Den internasjonale Numismatiske Kommissjon

Styret (the Council) i Den internasjonale numismatiske kommissjon holdt sitt årlige møte 26.-29. mai, denne gang i Luxemburg. Det var fullt fremmøte, og det betyr at følgende møtte:

Professor Kolbjørn Skaare, Oslo (president); dr. Michael L. Bates, New York (vice-president); dr. István Gedai, Budapest (vice-president); dr. Raymond Weiller, Luxemburg (sekretær); professor Leandro Villaronga, Barcelona (kasserer); dr. Ermanno A. Arslan, Milano; professor Peter Robert Franke, Saarbrücken; dr. John Kent, London og dr. Cécile Morrisson, Paris.

Referat fra styremøte i København 29. mai-1. juni 1988, ble godkjent, likeså presidentens rapport, kassererens regnskap for 1988 og budsjett for 1989. Kommissjonens årlige publikasjon, *Compte rendu* (nr. 35 for 1988) ble fremlagt av sekretæren som redigerer dette skriftet. I tillegg til kommissjonens statutter, på fransk og engelsk, finnes her rapporter om styrets virksomhet i det forgangne år, en fortegnelse over medlemsinstitusjoner og æresmedlemmer med adresser. I serien av historikere over offentlige myntsamlinger ble denne gang tre publisert: *Das Geldmuseum der Deutschen Bundesbank* (ved Ursula Hagen-Jahnke), *Das Münzkabinett im Rheinischen Landesmuseum Trier* (ved Wolfgang Binsfeld) og *Le Cabinet des Médailles de Luxembourg* (ved Raymond Weiller). Det ble meldt om visse vansker med utgivelsen av det halvårlige bladet *International Numismatic Newsletter*, men det er nå håp om at redaktøren, Michael Bates ved American Numismatic Society, New York, skal få sendt ut et par nummer i det året som nå kommer.

I årets løp ble det opptatt fire nye medlemmer:

Cabinet des Médailles, Archives de la Ville de Marseille, Frankrike

Société d'Études Numismatiques et Archéologiques, Boulogne, Frankrike

Münzkabinett, Museen der Stadt Gotha, Gotha, Tyske Demokratiske Republikk

Fondazione Andrea Pautasso per gli Studi Numismatici presso Museo Archeologico, Aosta, Italia.

Totalt har Den internasjonale numismatiske kommissjon 118 ordinære medlemmer fra 34 land, på alle fem kontinenter. Det er 23 æresmedlemmer, fremtredende myntforskere fra 16 forskjellige land.

Den viktigste saken på dagsorden for Luxemburg-møte var forberedelsene til Den II. internasjonale myntforskerkongress som skal holdes i Brussel 8.-12. september 1991. En organisasjonskomite med professor Tony Hackens, Louvain, som formann har vært i arbeid et par år allerede. I denne komiteén sitter bl.a. A.G. van der Dussen, Amsterdam, som representant for den internasjonale mynthandlerorganisa-

sjonen IAPN, mens Raymond Weiller, Luxemburg er kommissjonsstyrets representant. Professor Hackens sammens med et annet medlem av organisasjonskomiteén, Maître Maurice Colaert var til stede på møtet i Luxemburg da vi behandlet de forskjellige aspekter av kongressforberedelsene.

Det er utsendt en brosjyre (to tresproklige varianter: en på engelsk-spansk-italiensk og en på tysk-fransk-nederlandsk). Brosjyren oppfordrer interesserte til å gjøre en foreløpig påmelding til kongressens sekretær, *Mademoiselle Ghislaine Mouchart, Collège Érasme, place Blaise Pascal 1, B-1348 Lovain-la-Neuve, Belgia*. Til nå var det registrert slike foreløpige påmeldinger fra 420 personer. Ikke mindre enn 70 forskere fra numismatikens forskjellige felter er blitt bedt om å bidra til den store vitenskapelige oversikten over de mange bøker og artikler som er publisert siden forrige kongressrapport. Arbeidet med *Survey of Numismatic Research 1985-1990* er nå i god gjenge. Blant de mer praktiske forberedelser kan nevnes at det er sørget for muligheter til rimelig losji i Brussel, og det er skaffet noe midler som kan brukes til å subsidiere unge forskere og studenter.

Det ble fremlagt en rapport om *Sylloge Nummorum Graecorum*, utarbeidet av lederen av Kommissjonens komite for dette prosjektet, Ulla Westermarck, Stockholm. Andre prosjekter under Kommissjonen var det også rapporter om, og disse ble diskutert. Styret vedtok å anta et nytt prosjekt: *Inventaire des trésors monétaires proto-byzantins*.

Styret diskuterte illegal import og eksport av mynt og så på problemer knyttet til forskjellige museers innkjøps- og ervervselvitte. Det ble vedtatt å samle ytterligere informasjon om relevant lovgivning og ervervselvitte i de forskjellige land.

Det neste styremøte i Den internasjonale numismatiske kommissjon vil bli holdt i Rabat i Marokko mai 1990.

Kolbjørn Skaare

KÖPES Felpreglade mynt

Även intresserad av annan numismatisk kuriosa såsom åverkade mynt, provmynt m.m.

Martin Wettmark
Östsergårdsv. 13
455 00 Munkedal
Tel. 0524-126 02

SPECIE MYNTHANDEL HB

Köper och säljer
Mynt • Sedlar • Medaljer

*Spec. Äldre svenska kopparmynt.
Sedlar före 1900.
Kommissionsuppdrag – Auktioner.*

Storgatan 19, Box 69
574 01 VETLANDA
Tel 0383 - 153 01

Nya tyska ordnar

Landet Berlins förtjänstorden

Med anledning av författningsdagen utmärktes den 1 okt. 1988 20 personer med den år 1987 instiftade "Verdienstorden des Landes Berlin".

Hessisk förtjänstorden instiftad

Ministerpresident Walter Wallmann har i början av februari 1989 instiftat en hessisk landsorden för förtjänster om landet och dess medborgare. Den nya hedersbetygelsen inträder tillsammans med förläning av Wilhelm Leuscher-medaljen och hedersbrevet. "Der Hessische Landesorden", som skall förlänas i en grad, har en med "Grosses Bundesverdienstkreuz", dvs västtyska förbundsrepublikens förtjänstordens kommandörstecken, jämförbar rang. Antalet utmärkningsbara personer är begränsat till 800 ordensinnehavare. (Ur BDOS-cirkulär i februari 1989).

*

Med dessa båda nya ordnar ha samtliga västtyska förbundsländer (inkl. Berlin) utom de båda gamla hansastäderna Hamburg och Bremen samt Schleswig-Holstein skaffat egna landsförtjänstordnar (eller motsv. – Baden-Württemberg har i stället en förtjänstmedalj i guld). Det kan synas anmärkningsvärt, att man nogsnat undvikat att anknyta till de äldre ordnar, som tidigare funnits i motsvarande territorier, även om landsnamn och gränser – liksom betr. Hessen – ej alltid sammanfalla. Endast Fristaten Bayern har bibehållit den historiska kontinuiteten genom att 1980 återuppliva Maximiliansorden för vetenskap och konst (instiftad 1853) – dock utan den ursprungliga instiftarens bild och den kungliga kronan på ordenstecknet!

L. P-n

Riksbankens föreskrifter om 500-kronors sedeln

Förordning har utfärdats om den nya 500-kronors sedeln (SFS 1989:716). Fullmäktige i riksbanken har meddelat att sedlar på 500 kronor kommer att lämnas ut i allmänna rörelsen från och med den 4 september 1989.

Sedeln kommer att ha en storlek av 150 mm längd och 82 mm bredd. På framsidans högra del avbildas Karl XI i halvprofil med ansiktet vänt åt vänster. Kungens namn och levnadsår, CARL XI 1655–1697, är angivna längs motivets högra kant. Till vänster om porträttet avbildas det gamla riksbankshuset vid Järntorget i Stockholm med folk-liv. Under husets högra del framträder en del av riksbankens ursprungliga sigill. Över och till vänster om riksbankshuset återges texten på en sedel från år 1665 i en ljus färg.

Sedeln högra del innehåller konstgraverade mönster i form av koncentriska cirkular, vari texten HINC ROBUR ET SECURITAS utpreppas.

Sedeln vänstra sida, omfattande ungefär en fjärdedel av sedelns yta, är täckt av ett tryck i lätt ton som avslutas längst till vänster med en rand i konstgravyr som löper längs sedelns kortsida och är försedd med texten SVERIGES RIKSBANK.

Valörsiffran 500 återfinns i sedelns övre vänstra samt i sedelns nedre högra hörn. Texten FEM HUNDRA KRONOR återfinns längs sedelns övre kant. Sedelns nummer är angivet i röd färg. (Den äldre sedelns text är gulvit i färg, som i ultraviolet ljust har starkt återsken.) Trycket på sedelns mittparti är i rödlila, turkos och violett färg som avslutas i sedelns vänstra kant i ett brungrått färgat band.

De konstgraverade cirkularna till höger om porträttet är tryckta i ockra och turkos samt rött. Numret är tryckt i en svart färg. (Numret ger återsken i ultraviolet ljust.) Hela sedelns framsida är täckt av tryck.

Sedelns baksida utpartar till höger en talong med valörsiffran 500 nedtill och två namnteckningar i faksimil längs sedelns högra sida men för övrigt ej tryckt. Huvudmotivet är en bild av Christopher Polhem i halvfigur. Texten CHR. POLHEM 1661–1751 återfinns i högra nedre delen av porträttet.

Till vänster om porträttet finns en avbildning av Falu koppargruva. Till höger om porträttet finns inlagd en handskrift av Polhem i faksimil. Bakom porträttet är inlagd ett sk spärhjul, utfyllt med konstgravyr.

Valörsiffran 500 återfinns även i sedelns övre vänstra hörn, samt texten FEM HUNDRA KRONOR i sedelns nedre kant.

Porträttet samt valörangivelserna och

handskriften är tryckta i röd färg, bilden av Falu koppargruva i grön färg samt spärhjulet i violett och ockra. De fyra marginalerna har ej tryck.

Papperet är till färgen benvitt och är på framsidans vänstra sida försedd med ett vattenmärke föreställande Karl XI i halvprofil med ansiktet vänt åt vänster. I papperet är inlagd en lodrätt löpande säkerhetsstråd, vilken framträder i genomfallande ljus som en mörk linje med två raka kanter.

75

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

*Spec. sedlar
Betalar bra för sedlar före 1930*

Vasagatan 42
III 20 STOCKHOLM
Tel 08-11 08 07

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 29 företag i 14 olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige. Samtliga är medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen och har skrivit under uppropet mot myntförfälskning. — Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

De nuvarande medlemmarna är:

B. Ahlström Mynthandel AB

Kungsgatan 28, Box 7662
103 94 Stockholm, tel 08-14 02 20

Amneklevs Mynthandel

Skolgatan 20, 602 25 Norrköping
tel 011-10 29 50

Antikören

Stureplatsen 1, 411 39 Göteborg
tel 031-18 39 60

Dala Mynt & Frimärkshandel

Trotzgatan 16, Box 307
791 27 Falun, tel 023-142 50

Hirsch Mynt AB

Klara Norra Kyrkogata 29, Box 469
101 26 Stockholm, tel 08-11 05 56

Karlskrona Mynthandel

Hantverkaregatan 11, 371 35 Karlskrona
tel 0455-813 73

Rune Larsson Mynthandel

Österlånggatan 16, 502 32 Borås
tel 033-11 03 15

Lunds Mynthandel

Klostergatan 5, 222 22 Lund
tel 046-14 43 69

Malmö Mynthandel

Kalendegatan 9, 211 35 Malmö
tel 040-11 65 44

Monetarium Kurt Hallström

Box 21047, 200 21 Malmö
tel 040-93 19 53

Mynt & Medaljer HB

Sveavägen 96, Box 19507
104 32 Stockholm, tel 08-34 34 23

Mynt & Metallbörsen i Sthlm AB

Nörrmalmstorg 1, 4 tr, 111 46 Stockholm
tel 08-20 55 01

Myntet i Malmö

Stora Nygatan 17, 211 37 Malmö
tel 040-12 99 30

Mynthuset

Biblioteksgatan 5, Box 7049
103 86 Stockholm, tel 08-20 51 81, 20 60 52

HB Myntinvest Corona

Östra Storgatan 20,
611 34 Nyköping, tel 0155-863 25

Ulf Nordlinds Mynthandel AB

Nybrogatan 36, Box 5132
102 43 Stockholm, tel 08-662 62 61

Norrälje Mynthandel AB

Tullportsgatan 13, Box 4
761 00 Norrälje, tel 0176-168 26

Numis Mynt & Frimärkshandel AB

Kaserntorget 6, Box 2332
403 15 Göteborg, tel 031-13 33 45

J. Pedersen Mynthandel

Skolgatan 24, 502 31 Borås
tel 033-11 24 96

Peo Mynt & Presenter AB

Drottninggatan 19, Box 16245
103 45 Stockholm, tel 08-21 12 10

Selins Mynthandel AB

Regeringsgatan 6, 111 53 Stockholm
tel 08-11 50 81

Skövde Samlarforum

Box 259
541 26 Skövde, tel 0500-123 75

Specie Mynthandel HB

Storgatan 19, 574 00 Vetlanda, tel 0383-153 01

Strandbergs Mynt & Frimärkshandel AB

Arsenalsgatan 8, Box 7377
103 91 Stockholm, tel 08-20 81 20

Tamco Numismatics

Box 6235, 102 35 Stockholm, tel 08-33 77 75

Thörnströms Mynt & Sedlar AB

Drottninggatan 48, 582 27 Linköping
tel 013-13 54 65

Ticalen Mynthandel

Stureplatsen 3, 411 39 Göteborg
tel 031-20 81 11

Ingemar Wallin Mynthandel AB

Grevturegatan 15, Box 7317
103 90 Stockholm, tel 08-661 23 80, 661 35 80

Håkan Westerlund Mynthandel AB

Vasagatan 42, Box 679
101 29 Stockholm, tel 08-11 08 07

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 19507, 104 32 Stockholm, tel 08-34 34 23

Ny myntskatt från regalskeppet Kronan

Under sommarens dykningar vid vraket efter regalskeppet Kronan utanför Kalmars kust har ännu en stor myntskatt påträffats. Skatten innehåller närmare 900 silvermynt – de allra flesta är svenska öresmynt från 1600-talet och några få är större tyska silvermynt av daler- eller guldenvalör. Dessutom finns två dukater från Förenta Nederländerna av samma typ som i den stora guldsikten från samma vrak funnen 1982–83.

Silvermynten är i gott skick och går redan nu att identifiera om än med viss möda eftersom de är täckta av en jämn svart korrosion. Samtliga mynt har lämnats till Institutionen för konservering och kommer att tas om hand så snart det är möjligt. I ett senare nummer kommer myntskatten att behandlas närmare.

Bland årets övriga fynd i vraket kan nämnas en klocka innesluten i en dosa (ca 7×5×4 cm). Kanske kommer man att kunna se när Kronan sjönk! Klockan hade vid denna upplagas pressläggning ännu inte öppnats.

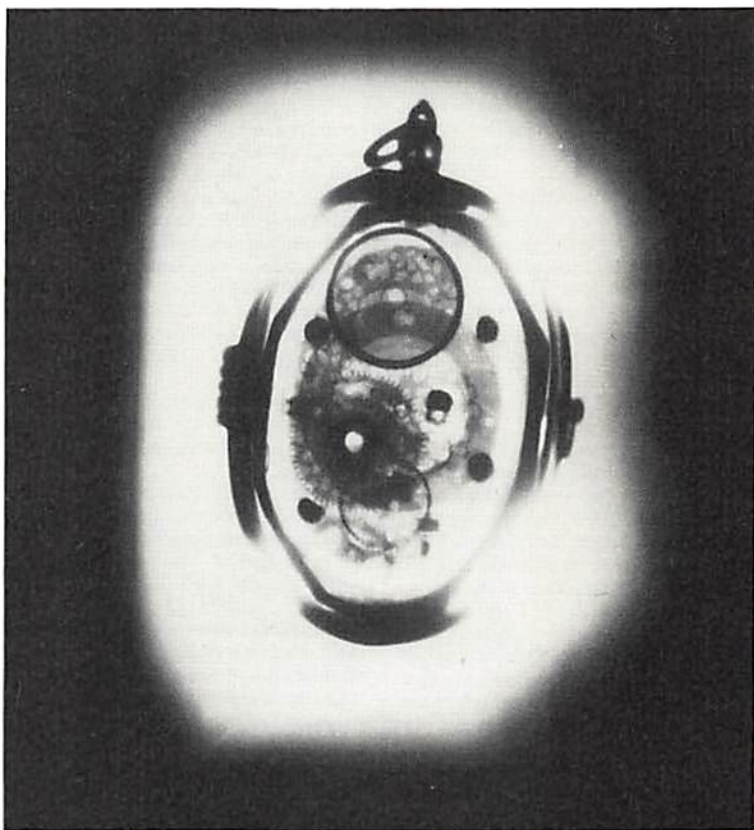
Harald Nilsson

En fribiljett i guld

Ordföranden i Malmö-Trelleborgs järnvägsaktiebolags styrelse hovintendenten A. Börtzell fick av nämnda bolag en fribiljett i guld, gällande på bolagets linjer. "Biljetten" var i sig själv ett litet konstverk. På åtsidan av den i biljettform utförda guldplåten fanns en text som meddelar att styrelsen för Malmö-Trelleborgs och Hvellinge-Skanör-Falsterbo järnvägar tilldelat Börtzell denna fribiljett under hans livstid. I anslutning till texten avbildades den adliga ätten Börtzells vapensköld i sina rätta heraldiska färger – allt i emalj. Det förekom att även andra järnvägsbolag utdelade fribiljetter, oftast i någon enklare metall som t ex silver.

IV

Röntgenbild av klockan som påträffades vid dykningarna efter regalskeppet Kronan i somras. Man ser tydligt kugghjulen av kronan. Foto Kalmar länsmuseum.

En skatt som räddare i nöden

Under den mycket kalla vintern 1799 i England fanns det en bonde som tillsammans med sin familj bodde utanför Plymouth. Nöden i hemmet var så stor att de to m saknade bränsle för att värma upp huset. I brist på vanligt bränsle tvingades bonden att bränna även vissa husgerädsföremål. Då han därför höll på att hugga sönder en gammal kista, fann han att kistan hade dubbel botten. Vid närmare undersökning visade det sig att det mellan bottenarna fanns 340 stycken större guldmynt, alla präglade under Jakob I:s regering (1603–1625). Bonden, som fick behålla mynten, kunde inte ge någon förklaring till varifrån mynten kunde tänkas komma. Det är dock möjligt att de gömts undan i samband med inbördeskriget i England under 1640-talet.

IV

Om du vill göra en fråga om ett mynt eller något annat föremål i din egen eller någon annans samling eller du vill diskutera någon uppgift i den numismatiska litteraturen, så skriv till SNT:s FRÅGESPALT.

Skicka gärna med ett tydligt foto av föremålet. Avritningar, blyertsalkeringar och sådant duger inte.

Men skicka inte in frågor rörande samlarvärdet på dina föremål. Frågor om värdet vill vi inte besvara, där vänder man sig till Handelskammarens värderingsman på din ort.

Skriv helst på maskin och bara på en sida av papperet. Under-teckna med namn och adress; anonyma brev publiceras inte.

RECENSIONER

Excavations at Helgö X: Hovén et al. Coins. Iron and Gold. Utgiven av Vitterhetsakademien. Motala 1986. ISBN 91-7402-167-2.

De av professor Wilhelm Holmqvist startade utgrävningarna på Helgö i Mälaren har skänkt oss många nyheter om det förgångna. Vi har fått smaka på detta i Holmqvists läckra lilla bok "Helgö - den gåtfulla ön" (1969). Kapitlet "Det guldriska Helgö" kom de numismatiska strängarna inom oss att vibrera av längtan efter mera upplysningar. Det får vi nu i del X av den stort upplagda beskrivningen av utgrävningarna och deras resultat.

Bengt E. Hovén beskriver i *The Sasanian and Islamic Coins* de 50 orientaliska mynt, som hittats på Helgö bland byggnader och i gravfält. Det är övervägande fragment, men Hovén har ändå fått fram fyra mynt, som förtjänar att mera ingående beskrivas och bringas till omvärldens kännedom.

I *West European Silver Coins at Helgö* får vi av Brita Malmer veta, att vi på Helgö fick vårt första fynd av ett sceattia-mynt (av Porcupine-typ). Av de nio beskrivna mynten är två Dorestad-imitationer och fyra av Hedeby-typ.

Det största intresset tilldrar sig dock de romerska och bysantinska mynten, som behandlas av Ola Kyhlberg i *Late Roman and Byzantine Solidi - an archaeological analysis of coins and hoards*. Det är en stort upplagd och mycket metodisk granskning av fynd av dylika mynt och omfattar inte blott Helgö-fynd utan alla danska och svenska dylika (med utgångspunkt från Joan M. Fagerlies fundamentala arbete härom) i avsikt att placera in Helgö-fyndet i dess europeiska sammanhang.

Det första kapitlet, *The Socio-Economic Background of the Solidi*, inleds med en intressant och klagörande diskussion av begreppen handel och geografisk distribution samt incitamenten bakom dem. Därefter följer resonemang om begreppen mynt och myntning, om myntsystemets underordnade roll i det romerska samhällets dagliga ekonomiska system, om den tidens priser och löner, om bakgrunden till importen till länderna utanför det romerska riket av denarer och solidi, om förhållandet mellan dessa myntsorter i fynden, om mängden mynt och ägarstrukturen ("many single coins may have been the accumulated capital of their last owner; in other words, a hoard"), o.s.v. Även fynden av brakteater och omyntat guld förs in i sammanhangen i detta detaljrika kapitel.

Kapitel II ägnas *The Solidi*. Författaren går in på stamidentiteter, stampkedjor, probarmärkningens omfattning, genomborrning och igenfyllning av mynten, omfattningen av nötning, myntens vikt samt kemiska analyser. Från hans noggranna genomgång bör ryckas ut följande uttalanden:

"The Helgö hoard, in fact, reflects the central position of the area during a certain period" (Kyhlberg förkastar Fagerlies idé att fyndet samlats på Gotland).

"The piercings and refillings must have been done after the coins had been gathered into hoards i.e. outside the Limes."

"Single coins were parts of a distribution pattern different from that of the hoards."

"Gotland did not have the same form of contact with the continental source as did Öland, Bornholm or the central Mälaren area."

"This strongly indicates that at least a certain number of the denarii must have been deposited during the same period as the solidi."

"Obviously the Eastern Empire types were more highly prized than the western ones for hoarding purposes."

I tredje kapitlet, *The Solidi hoards*, berättas först om fynden i Danmark och Sverige, varvid särskild uppmärksamhet ägnas förhållandet mellan skattfynd och ströfynd inom olika myntgrupper. Därefter redovisas andra fynd land för land.

Det fjärde kapitlet ägnas åt *Methodological studies of Solidi hoards* med granskning av numerisk-typologiska element och korrelationsanalys, men även undersökning av de historiska händelsernas inverkan på fyndens nedläggning. Av de av författaren dragna konklusionerna härav kan lämpligen följande citeras:

"The influx of solidi to Scandinavia must be interpreted differently for different regions, and that this reflects a special structure of ownership and a stratified society, some with political links with the rest of Europe."

"The deposition of hoards depended not on the political, but mainly on the socio-economic situation."

"So the deposition of hoards during this period was not for safekeeping. The gold did not circulate and it was difficult to convert into other goods or property. The use of money was restricted to a limited group of people and to a limited extent. The exchange took place within an 'economic enclave'."

Det femte och sista kapitlet, *Kolben armlets*, ägnas de olika former av guldringar som förekommer tillsammans med mynten i skattfynden. Det är ett intressant kapitel, där författaren kommer in på ringarnas betydelse av höghetstecken ("Herrschaftszeichen") och som delar av furstarnas kapital ("Königsschätze").

Kyhlbergs bidrag avslutas med inte mindre än 26 tavlor med fina myntavbildningar och två med armringar, med kataloger över mynt, skattfynd resp. armringsfynd samt med en omfattande litteraturförteckning.

Utgrävningen vid Helgö visade, att järntillverkning förekommit på ön. Därför äg-

nas ett av bokens kapitler åt *The iron slag from Helgö. An archaeological and scientific study*.

Den rika förekomsten av guld och guldsmedsformer m m på Helgö har föranlett ett bidrag av W. A. Oddy och V. E. G. Meyer om *The analysis of the gold finds from Helgö and their relationship to other early medieval gold*. Deras resultat kan lämpligen presenteras med följande utdrag:

"The analysis reported here, together with those published elsewhere, have shown that there was a progressive use of an increasingly wide range of gold alloys for jewellery in Sweden from the third/fourth centuries, when most items contained more than 85% gold, through to the sixth, when alloys as low as 34% gold were in contemporary use with fine alloys."

Jag har här plockat fram blott några sidor av allt det kunnande som ryms inom denna volym. Särskilt den som är intresserad av fyndens bakgrund har här mycket att hämta och i lugn och ro taga till sig.

NUF

Swedish Archaeology 1981-1985. Utgiven av Svenska Arkeologiska Samfundet. Udevalla 1987. 224 s. ISBN 91-7192-683-6.

Arkeologi blir allt mer intressant ur numismatikens synpunkt och tvärtom. Nyligen har jag läst en diger rapport i den berömda BAR-serien, betitlad "Coins and the archaeologist", vari gång på gång underströks vikten av intimt samarbete mellan dessa två discipliner såväl i planering av utgrävningar som under dessas gång. Det är inte mycket man märker härav i den svenska volymen.

Boken redogör för vad svenskar skrivit om svenska insatser i utgrävningar såväl i Norden som kring Medelhavet och om tolkningar av dessas resultat. Det är alltså en bok som fångar upp mycket från kulturrens gryning till dess senare utvecklingsfaser. Det numismatiska nämns blott en passant i några sammanhang eller inte alls, kanske främst därför att bidragen handlar om perioder utan monetära inslag. Ett fint undantag är kapitlet "The prehistory of Gotland in Swedish archaeological research". Men när kapitlet "Church archaeology" över huvud taget inte alls nämner myntens betydelse för tolkning av kyrkopartiernas ålder och utnyttjande, då blir man högeligen förvånad.

Vi får dock två rent numismatiska kapitler - Harald Nilsson om *Numismatics* och Ulla Westermarck om *Ancient numismatics*. De handlar, som Nilsson inledningsvis uttalar, om "numismatics with a special reference to archaeology". Båda är av stort intresse ur rekapitulerings synpunkt och presenterar värdefulla litteraturhänvisningar. Låna boken bara för dessa artiklars skull!

NUF

Sven-Gunnar Sundberg: *Offerkyrkor i gamla växjöstiftet. En vallfartssed under den lutherska ortodoxins tid.* Växjö stiftshistoriska sällskap. Meddelande nr 12. 104 s. Växjö 1989. ISSN 0348-906X.

Växjö Stiftshistoriska Sällskap har sedan 1979 utgivit tre Skrifter och tolv Meddelanden. Meddelande nr 12 har skrivits av Sven-Gunnar Sundberg, pensionerad präst ifrån Växjö, och handlar om offerkyrkor i det gamla växjöstiftet. Arbetet har granskats av professor Nils-Arvid Bringéus och professor Lars-Olof Larsson.

Sedan att ge gåvor till kyrkor blomstrade under 1600- och 1700-talen inom Växjö stift. Seden upphörde under 1800-talet, och offerkyrkorna har sedan dess varit föremål för intresse i Småland. Professorn i kyrkohistoria, Hilding Pleijel, har samlat material till småländska offerkyrkor som han låtit Sundberg ta del av. De främsta källorna som använts i Sundbergs arbete är dock räkenskaper från 1600-1700-talen samt domkapitlets handlingar. Sundberg har också med en gedigen litteraturförteckning om inte mindre än 115 referenser, som kan vara mycket användbar för vidare forskning inom detta område.

Efter reformationen blev det vanligt att man i socknen skänkte gåvor till den egna sockenkyrkan i sjukdom och nöd eller som tacksägelse. Över dessa gåvor fördes oftast räkenskaper. Gåvor kunde också ges av utsocknes eller vara anonyma. Sundberg har för varje offerkyrka i tabeller och kartor redovisat antalet gåvor, från vem och från vilka samhällsklasser de kom. Tabellerna är givetvis begränsade då de endast kunnat göras utifrån de bevarade räkenskaperna. Bönder och lägre stånd var de stora givarna. Förutom pengar offrades också föremål i natura såsom djur (-skinn), oblater, kläder och tyger, som kunde omsättas i pengar.

Inom Växjö stift fanns tio allmänt erkända offerkyrkor. Dessa är Härlöv, Tutaryd, Hornaryd, Femsjö, Sandvik, Källerstad, Hjärtlanda, Lemnhult, Lannaskede och Uppgräna kapell. Offerkyrkor skall ej sammanblandas med vallfartskyrkor, som uppstod under tidig kristen tid, initierade av kyrkan eller folkligt framvuxna. Vallfärder till kyrkor och offerkällor motarbetades under reformationen, men som folklig företeelse fortsatte de långt in på 1800-talet. Sundberg visar att offerkyrkorna inte, som man kanske tidigare föreställt sig, alltid kan kopplas till offerkällor.

Även vid andra kyrkor offrades men i ringa omfattning. Offerkyrkorna i stiftet ligger, med två undantag, i annexförsamlingar, som hade ett svagt ekonomiskt underlag. Men som offerkyrkor kunde de underhållas eller man kunde to m bygga nya.

Sundbergs arbete ger en hel del numismatiska frågeställningar. Hur är det med de helt anonyma offren, mynten som lades i offerstockar, offerkistor eller springor i kyrkdörren? Mynt som påträffas vid arkeologiska undersökningar i golvet, är de tapade eller offrade? Det är mig veterligen

första gången som en djupdykning inom begreppet offerkyrkor gjorts. Hur är det i övriga Sverige? Studierna inom detta område kunde fördjupas.

MGL

Franska revolutionen 1789-1799 - mynt - sedlar - medaljer. Kungl. Myntkabinetets katalog nr 26. Stockholm 1989. 36 s. ISBN 91-7192-767-0. Capris 40 kr.

Ännu ett "pangnummer" i KMKs katalogserie! Vilken kunskapsmängd som kunnat pressas in i dess ringa sidantal och på ett så lättillgängligt sätt, att det räcker för gemene man att läsa katalogen för att få ett grepp på denna dramatiska period och om dess följder!

Vi får presenterade för oss revolutionens historia, dess porträttgalleri, den ekonomiska situationen vid den tiden, assignaterna, mynten, revolutionen speglad i medaljkonsten, revolutionens nya kalender samt revolutionens återverkningar i Sverige.

Ekströmska och Svenssonska stiftelsernas medel har använts på ett sätt som länder KMK till all heder.

NUF

Majvor Östergren: Mellan stengrund och stenhus - Gotlands vikingatida silverskatter som boplatsindikation. Theses and papers in archaeology 2. Visby 1989. 263 s. ISBN 91-7146-733-5. Capris 150 kr.

Ovannämnda doktorsavhandling försvarades vid Stockholms universitet den 30 maj 1989 inför en fullsatt hörsal med Gotlandsvänner av skilda slag. Det är länge förväntade forskningsresultat, som däri ventileras.

Östergren behandlar den gotländska bebyggelsen under sen järnålder och medeltid med utgångspunkt i de vikingatida silverskatterna. Hennes detaljstudium av 82 gårdar är ur hembygds-kunskapsynpunkt en mycket intressant och givande läsning.

Hennes forskning ger oss belägg för ca 400 vikingatida gårdars placering. I bilden förs in vägsystemets förändring, kyrkobyggnationen, ändringar i gårdarnas produktionsinriktning, hamnsystemet m m.

En viktig pusselbit är lagd på plats i arbetet att tyda Gotlands äldsta historia! Majvor önskas god fortsättning i tolkningen av RA-GUs fynd.

NUF

Europa und der Orient 800-1900. Eine Ausstellung des 4. Festivals der Weltkulturen Horizonte '89 in Berlin. I. Kataloge II. Lesebuch. (Herausgeber: Gereon Sievernich und Hendrik Budde), 923 + 138 S. Berlin 1989. ISBN 3-570-05076-9.

Vilken katalog - stor och tung som en tegelsten! Men vilken utställning! Mer än 900 objekt utställda och 949 illustrationer (många i färg) till katalogen över objekten och till de förklarande artiklarna i katalogen. Så var det också en mycket ambitiös utställningsledning. I katalogdelen "omprövas, i vilken utsträckning även vår syn på Orienten kring Medelhavet fortfarande

präglas av överbringade klichéföreställningar eller av förklarande bilder". I katalogens artiklar möter vi Egypten, Assyrien och Babylonien, det osmanska riket och islam och får otaliga exempel på vår uppfattning av deras värld, på vad utgrävningarna av denna gett oss och på vad den och kontakterna med den under århundradenas lopp tillfört den europeiska kulturen på snart sagt alla dess områden - inte att förglömma det som araberna räddade över till det kristna Europa av grekernas tänkande och lärdom.

Katalogdelen är en njutning för ögat att bläddra i och en kunskapsgruva av stora mått. Det numismatiska är minimalt representerat i utställningen - blott tre renessansmedaljer av sultanen Muhammed II, den 1871 funna Värby-skatten samt två mynt, varav det ena är den berömda Offa-Mancus-dinaren av guld (Offa var konung i Mercia i England på 700-talet).

Men i "Lesebuch", som kompletterat och utvidgar katalogens temata, finns ett bidrag av Gert Rispling - "Arabische Münzen und deren Nachprägungen in Silberfunden der Wikingerzeit". Det är en redogörelse för både den arabiska myntningen och de forskningsresultat, som kommit fram vid bl a numismatiska institutionen i Stockholm. En fin ära att en svensk fått presentera numismatiken i detta internationella sammanhang! Artikeln bör verkligen översättas och publiceras i Svensk Numismatisk Tidskrift.

NUF

Kungl Myntkabinetten

Utställningar:

Ingång Narvavägen
(hörnet Linnégatan) 2 tr, Stockholm

Tillfälliga utställningar:

"Ur dolda gömmor"
förlängd till årets slut.

"Franska revolutionen 1789-1989"
t.o.m. oktober.

Ring i övrigt telefon 08-783 94 00
för information.

Museet:

Tisdag - söndag 11-16
Måndag stängt

Besökstid: tisdag 13-16
ingång Narvavägen

Besöksadress
(efter överenskommelse om tid
per telefon): Storgatan 41

Postadress:

Box 5405, 114 84 Stockholm
Tel: 08-783 94 00

Långväga gåva till Kungl Myntkabinettet

I början av 1988 fick KMK besök av herr Jirair Mouradian, bosatt i Stockholm och representant för de libanesiska armeniernas arkeologiska studieförening i Beirut. Å deras vägnar överlämnade han som gåva till KMK sex medeltida, armeniska mynt samt en bok, *Medieval Armenian Coins* (Paris 1971), av P.Z. Bedoukian, framstående numismatiker och kännare av Armeniens mynthistoria.

Av mynten avbildas här ett silvermynt (tram) från Levon I (1123-38). Benämningen tram kommer från grekiskans drachm. Det område det här är fråga om är det Kilikiska Armenien på sydkusten av nuvarande Turkiet. Levon I var en energisk härskare men lyckades inte försvara sitt rike gentemot den bysantinske kejsaren Johannes Comnenus anspråk på området. Han blev besegrad och dog i bysantinsk fångenskap. Hans son Toros lyckades dock efter några år återupprätta riket.

En liknande myntgåva har av samma givare överlämnats till Den kgl Mønt- og Medaillesamling i Köpenhamn. Se härom Jørgen Steen Jensen, *Nyt fra Nationalmuseet*, Nr 34, 1987, s. 8.

U. Wk

På åtsidan kungen sittande på en tron: på frånsidan två lejon på ömse sidor av ett långt kors.

Foto Gunnel Jansson, Raåshamn.

**GYNNA
SVENSK
NUMISMATISK
TIDSKRIFTS
ANNONSÖRER**

FÖRENINGAR

ESKILSTUNA NUMISMATISKA FÖRENING har möten på Nya Gästis kl 19.00 sista tisdagen i varje månad utom december. Auktion varje gång.

FAGERSTABYGDENS MYNTKLUBB sammanträder första helgfria måndagen i varje månad (utom i juli och augusti). Apollögården vid Almvägen, Fagersta. Tid: kl 19.00. Upplysningar: tel 0223-116 71.

FALU-BORLÄNGE MYNTKLUBB har möten 17/10 Falun, 14/11 Borlänge, 12/12 Falun. Möteslokal Borlänge, biblioteket Borganäsvägen, Falun, Kristinegården Kristinegatan 9-11.

GÖTEBORGS NUMISMATISKA FÖRENING håller möten med auktioner andra måndagen i månaden 18.45 i Traktören, Köpmansgatan 20. Studiecirkel i klubblokalen i Schackspelets Hus, Haga Kyrkogata 3 (hpl Lilla Bergsgatan) 18.30. 1:a månd. Polletter, 3:e torsd. Antik- och Medeltid, 4:e torsd. översikt kurs. Sedelsektionen Engelbrekts-gatan 71 sista tisd. 18.30. GNF, Box 5289, 402 25 Göteborg. Uppl.: 031-52 14 29 (Birgit Hahne-Eriksson, kontorstid 031-17 79 70 (Bo Nordell). Anbud 031-13 31 41 (Anders Falk). Pg 72 06 75-8.

HALMSTADS MYNTKLUBB har möten med auktion i Klara-salen kl 18.30 den första måndagen i varje månad utom juli-aug. Upplysningar: 035-12 96 76.

HÖÖRS MYNTKLUBB har möte med auktion i Höörs Plåts matsal den andra torsdagen i varje månad. Upplysningar: Evert Olofsson 0413-221 51.

KALMAR MYNTKLUBB har möten första helgfria måndagen i varje månad (utom juni, juli och augusti) kl 19.00 i SE-Banken, Storgatan 17, Kalmar. Upplysningar: tel 0485-104 29. Auktioner varje gång.

KATRINEHOLMS MYNTKLUBB har möten första helgfria onsdagen i varje månad på restaurang Storstugan, Stortorget 1, Katrineholm. Upplysningar: tel 0150-210 45 el 151 00.

KRISTIANSTADORTENS NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion på Hemgården, Norrtullsgatan 9, Kristianstad, kl 18.30 20/10, 17/11, 15/12. Listor och upplysningar genom Ingvar Nilsson 044-713 28.

MYNTKLUBBEN KLIPPINGEN har myntträff första tisdagen i jan.-april, sept.-dec. Lokal: G.A. skolans matsal, S-järnvägsgatan, Sundsvall. Information om mynt, värdering, auktion, lotterier. Köp och sälj. Tel. 060-55 64 18, 11 35 03.

MYNTKLUBBEN NICOPIA har möten andra måndagen i varje månad på Pensionärs-gården, V Trädgårdsgatan 57, Nyköping, kl 19. Upplysningar: tel 0155-134 29, 671 54, 128 41.

FÖRENINGEN NORDVÄSTMYNT håller sammanträde med auktion i Folkets Hus, Klippan, kl. 19.00, andra fredagen i varje månad. Upplysningar och auktionslista tel. 0451-132 88.

NORRKÖPINGS MYNTKLUBB har möte med auktion kl 19.00 tredje tisdagen varje månad utom i maj-augusti, i Ektorps fritidsgård. Auktionsvisning börjar kl 18.00. Även icke medlemmar är välkomna. Beställ lista på tel 011-12 50 12.

NÄSSJÖ MYNTKLUBB har möte med auktion på Gustavssons Trafikskola, Rådhusgatan 33, Nässjö, Upplysningar: tel 0383-158 35 kl 07.00-09.00.

SAMLARKLUBBEN NUMIS, Skellefteå har möten första torsdagen i varje månad i NV-huset, konferensrummet. Upplysningar: tel 0910-186 80.

SANDVIKEN-GÄVLE MYNTKLUBB har möten kl 19 första onsdagen i varje månad (ej juli-augusti). Lokal: Valbo Kommunhus. Upplysningar: tel 026-18 18 36.

MYNTKLUBBEN SKILLING BANCO, Linköping, har möten andra helgfria torsdagen i varje månad (utom maj-augusti). Huvudbiblioteket, Hunnebergsgatan 8, Linköping i Lindblomsrummet 1 tr upp kl 18.30-21.00. Årligen anordnas en antik- och samlarmässa samt en resa till Frimynt i Hälsingborg. Upplysningar: tel 013-12 22 62.

SKÅNES NUMISMATISKA FÖRENING håller möten sista torsdagen i varje månad utom juni-augusti på IOGT, Kungsgatan 16 A. Klubblokalen: Kungsgatan 38 A, Malmö, håller öppet varje tisdag kl 19-21 under september-maj. Auktioner 19/10, 23/11.

SKÖVDE NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion den 1/10, 12/11 och 10/12. Lokal: Club Balder på Kulturhuset Oden i Skövde kl 16.00. Upplysningar: tel 0500-808 50 (Thord Lund).

SÖDRA DALARNAS MYNTKLUBB sammanträder första torsdagen efter den 15 i varje månad kl 18.30 i Rembostugan, ca 5 km norr om Avesta utmed riksvägen. Upplysningar: tel 0226-562 78 eller 0225-131 52.

TRELLEBORGS MYNTSAMLARKLUBB har möte andra måndagen i månaden kl 18.30 i Söderslätt Sparbanks samlingsal, CB Friisgatan 4 A, Trelleborg. På programmet står auktioner, föredrag, lotteri mm. Upplysningar: tel 0410-345 44.

TÄLJE MYNTKLUBB, Södertälje, har möte i Wendelas rum, biblioteket Luna, kl 19.00 den 10/10, 14/11. Upplysningar: tel 0755-445 03 eller 135 08.

NUMISMATISKA KLUBBEN I UPPSALA har möte på Uppsala Universitets myntkabinett (utom 5/12). Tid: 19.00. 17/10 auktion, 14/11 föredrag, 7/12 julfest och föredrag av L. O. Lagerqvist om Svenska tapperhetsmedaljer. Upplysningar: 018-14 97 11.

VETLANDA NUMISMATISKA FÖRENING har möte med auktion sista fredagen i varje månad utom december på Kulturhuset, Storgatan 20, Vetlanda kl 19.15. Visning från kl 18.15. Upplysningar: tel 0383-158 35 kl 07.00-09.00.

VILLSTADORTENS MYNTKLUBB, Smålandsstenar, har möten andra måndagen i varje månad utom juni, juli och augusti. Föredrag och dyl följs av auktion. Servering. Upplysningar: tel 0345-112 95. Lokal: Biblioteket, Smålandsstenar (källarlokalen).

VÄRENDIS NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion kl 18.20 i Röda Korsets lokal, Hovsgatan 11, Växjö, 2/11, 7/12. 8/10 anordnas på Smålands museum Myntets dag med utställningar, besök av mynthandlare och föredrag av antikvarie Elsa Lindberger, Stockholm, om "Vikingatida skattfynd - mynten vittnar i text och bild om politisk-ekonomisk makt och religiös tro." Upplysningar: 0470-731 14.

VÄSTERBERGSLAGENS MYNTKLUBB har möten 2:a måndagen varje månad januari - maj kl 19.00. Tingshusgränd 2, Ludvika.

VÄSTERÅS MYNTKLUBB har möten på kafeterian, Vallby friluftsmuseum kl 19.00 första onsdagen i månaden. Närvarolotteri vid varje möte. Upplysningar: tel 021-757 87 (efter kl 18).

ÖREBRO NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion Järntorgsgatan 3, 1989: 11/10 och 22/11, kl 19.00. Upplysningar: tel 019-13 52 13.

AUKTIONER

Hösten 1989

SVENSKA

- Okt. 2 AB Stockholms Auktionsverk
15 Mynthuset, Stockholm
Hirsch Mynthandel,
Stockholm
- Nov. 11-12 AB Ahlström Mynthandel,
Stockholm
Antikören, Göteborg
- 25 AB Stockholms Auktionsverk
(kvalité)
- 29 Svenska Numismatiska
Föreningen, Stockholm
(endast för medlemmar och
anslutna föreningar)

UTLÄNDSKA

- Okt. 2-4 Osnabrück, Künker
4-6 München, Aufhäuser
7 Brüssel, Elsen
7 Helsingfors, Holmasto
- 6-8 New York, Stack's
9-11 Maastricht, AG van der
Dussen
10 Heidelberg, Grün
11 London, Spink & Son
12-13 Ludwigshafen,
Möller/Sparkasse
14 Nürnberg, Frank
14 Kiel, Oldenburg
- 16-17 München, Giessener
Münzhandlung
18-20 Köln, Schulten & Co
23-24 Zürich, Spink & Son
25-26 Zürich, Bank Leu AG
27 Zürich, Stuker
30-31 Köln, Kölner Münzkabinett
30-31 München, Giessener Münz-
handlung
- Nov. 1-3 Frankfurt, Peus Nachf.

- 4 Ludwigshafen, Sparkasse
7-8 Bussum, L. Schulman
8-10 Köln, Münz Zentrum
14-15 Frankf. Münzhandlungs
GmbH
18 Helsingfors, Holmasto
20-21 Zürich, F. Sternberg
27-28 München, Lanz
29 London, Spink & Son
29-30 München, Hirsch Nachf.
- Dec. 1 München, Hirsch Nachf.
5-6 Hamburg, Emporium
6-8 Essen, Schenk-Behrens
9 Gradl & Hinterland,
Nürnberg
14-16 Mannheim, KPM

MÄSSOR

SVENSKA

- Nov 19 Antikören, Göteborg

UTLÄNDSKA

- Nov 4-5 Steen Hoy, Köpenhamn

MYNTNYTT

Storbritannien

Ett nytt mynt om två pund har givits ut till 300-årsdagen av "Bill of Rights" och "Claim of Rights." Den 5 november 1688 kom prins Vilhelm III av Oranien med en flotta till England. Den katolske konungen Jakob II störtades. Den nye monarken måste avlägga ed och förpliktiga sig att regera enligt parlamentets stadgar. De rättigheter som folket uppnådde är för England, Wales och Nordirland nedskrivna i "Bill of Rights" och för Skottland i "Claim of Rights." Åtsidan visar drottning Elisabeth

II samt valören.

2 pund 1989, koppar-nickel-zink, 15,98 gram.

Danmark

Som nämndes i förra numret av SNT byts alla danska mynt under en femårsperiod. De första nya mynten kom ut den 3 juli i år, 50 öre och 10 kronor med följande utseende:

Norge

Med anledning av 175-årsjubileet av Norges grundlag den 17 maj 1814 har Norges bank i år utgivit ett silvermynt om 175 kronor. Myntet gäller som betalningsmedel och har präglats i 100 000 exemplar, varav 15 000 i speciell kvalitet. Diameter 35, vikt 26,5 gram, legering 925/1000 Ag. Gravör: Øivind Hansen. Det är redan utsålt.

Känd mynthandlare flyttar

Hirsch Mynt AB har expanderat och flyttat huvudkontoret till Arsenalsgatan 6, Stockholm.

AUKTION 40

Operakällaren Stockholm

11–12 november 1989

Säljes bl a Rolf Sjöbergs samling av svenska typmynt
med en stor avdelning medeltida mynt.

Anund Jakob
Penning **RRRR**

Gustav Vasa
Daler 1534 **RR**

Karl IX
2 daler u.å. GÖTEBORG **RRR**

Katalogen erhålles enklast genom insättning av 75 kr
på pg 3003-1 (årsprenumeration 150 kr).

**B. AHLSTRÖM
MYNTHANDEL AB**

Kungsgatan 28-30
Box 7662, 103 94 STOCKHOLM
Tel. 08-14 02 20, Telefax 08-11 30 75

